

Literatuurstudie naar kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

dr. E. Maasland | september 2019

Onderzoek

Op verzoek van de
Commissie Toekomst
Accountancysector

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Onderzoeksaanpak	4
3	Inventarisatie opties	10
4	Conclusie	20
	Literatuur	21
	Annex: Belangrijkste bevindingen per artikel	37

1. Inleiding

De minister van Financiën heeft, mede naar aanleiding van de discussies in de samenleving en de Tweede Kamer, de Commissie Toekomst Accountancysector ingesteld.¹ Deze commissie adviseert over hoe de kwaliteit van wettelijke accountantscontroles duurzaam verbeterd kan worden, in aanvulling op de huidige verbeterinspanningen. Het doel is te komen tot een onderbouwde en gedragen visie over de wenselijkheid en haalbaarheid van verbetermaatregelen en alternatieve modellen.

De Commissie heeft ECRi verzocht om de *empirische* effecten in kaart te brengen van de verbeteropties die in het AFM-rapport “Kwetsbaarheden in de structuur van de accountancysector”² en in de opdrachtverlening van het ministerie van Financiën aan de Commissie genoemd worden met als doel beter inzicht te krijgen in hoeverre de opties tot hogere kwaliteit van wettelijke accountantscontroles leiden, alsmede welke andere effecten de opties veroorzaken, zoals effecten op kosten voor bedrijven en samenleving en neveneffecten die onbedoeld zijn. Het gaat de Commissie vooral ook om de inschatting van hoe zeker je kunt zijn van het effect en hoe de kosten en (onbedoelde) neveneffecten zich hiertoe verhouden (proportionaliteit).

De centrale onderzoeksvraag van onderhavige studie luidt daarom als volgt:

Wat zijn de (korte en lange termijn) empirische effecten (en onbedoelde neveneffecten) van de opties die in het AFM-rapport en de opdrachtverlening van het ministerie van Financiën aan de Commissie genoemd worden voor wat betreft de auditkwaliteit en de kosten voor bedrijven en samenleving en wat is bekend over de waarschijnlijkheid en proportionaliteit van de effecten?

De inzichten uit deze literatuurstudie dienen als aanvulling op die in het AFM-rapport welke overwegend gebaseerd zijn op de theoretische literatuur.

¹ Staatscourant 2019, 105.

² Zie www.afm.nl/nl-nl/nieuws/2018/nov/kwetsbaarheden-structuur-accountancysector.

2. Onderzoeksaanpak

In onderhavig onderzoek inventariseren we voor achttien opties (de richting van) het effect op auditkwaliteit en audit fee, de eventuele neveneffecten alsmede de mate van *empirisch bewijs* voor deze effecten in de internationale wetenschappelijke literatuur. Opties 1-6 (kwaliteitsverbeterende maatregelen binnen de huidige structuur) en Opties 7-16 (alternatieve structuurmodellen) betreffen de opties (inclusief de tussenvarianten) zoals genoemd in hoofdstuk 4 resp. hoofdstuk 5 van het AFM-rapport. Optie 3 vullen we in deze studie aan met een extra tussenvariant. Opties 17 en 18 betreffen twee additionele opties, welke in overleg met de Commissie zijn toegevoegd. De rapportage zal zich focussen op die opties waarvoor er (enig) empirisch bewijs beschikbaar is.

Tabel 1 geeft een zeer beknopte beschrijving van de achttien te inventariseren opties. Een volledige beschrijving van Opties 1-16 inclusief de tussenvarianten is terug te vinden in het AFM-rapport. De extra tussenvariant van Optie 3 die wij ten opzichte van het AFM-rapport in deze studie hebben meegenomen is in Tabel 1 opgenomen.

Tabel 1: Omschrijving opties

Optie	Omschrijving
1	<p>Verstevigen governance gecontroleerde ondernemingen</p> <p>Verstevigen van de rol van de Raad van Commissarissen (RvC) en het Auditcomité (AC) van gecontroleerde ondernemingen. De ervaringen in het VK waar de verplichtingen ten aanzien van ACs zijn vastgelegd in de UK Corporate Governance Code en in Guidance van de Financial Reporting Council (FRC; Britse toezichthouder op accountantsorganisaties), kunnen hierbij als inspiratie dienen.³ Met name op het punt van transparantie en verantwoording jegens aandeelhouders, hebben ACs opererend onder wet- en regelgeving in het VK grotere verantwoordelijkheden dan in Nederland.</p>
2	<p>Verbeteren kwaliteit verslaggeving gecontroleerde ondernemingen</p> <p>Verbeteren van de kwaliteit van de verslaggeving van de gecontroleerde ondernemingen bijvoorbeeld door de Raad van Bestuur (RvB) van ondernemingen te verplichten zich jaarlijks expliciet uit te spreken dat hun interne beheersing ten aanzien van verslaggevingsrisico's betrouwbaar is en tevens de accountant te verplichten expliciet te verklaren dat de verklaring van het management akkoord is</p>

³ FRC, UK Corporate Governance Code (July 2018); FRC, Guidance on Audit Committees (April 2016).

	<p>of door explicietere eisen te stellen aan de interne beheersing van ondernemingen en de transparantie daarover. Een variant is dat de RvB en de RvC expliciet in de verslaggeving aandacht besteden aan de kernpunten uit de controle. Een andere mogelijkheid is de RvB expliciet verslag te laten doen van de maatregelen die zij hebben getroffen om fouten en fraude te voorkomen en op te sporen. Tevens zou het aansprakelijkheidsmodel voor management en/of RvCs aangepast kunnen worden.</p>
3	<p>Stimuleren focus accountants op kwaliteit</p> <p>Grenzen stellen aan de commerciële prikkels binnen accountantsorganisaties door bijvoorbeeld een maximum te stellen aan omzet-gerelateerde beloningen van accountants. Een andere hervorming kan bestaan uit de aanpassing van de gangbare praktijk dat accountant partners op 55 tot 60-jarige leeftijd uittreden. Ook kan worden gedacht aan aftekening van de controleverklaring door zowel de accountant als de opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordelaar (OKB-er).</p> <p>Extra tussenvariant:</p> <p>Daarnaast kan het winstdelingsmodel van de partners worden aangepast (b.v. egalitaire beloning in plaats van beloning op basis van individuele prestaties).</p>
4	<p>Beleid bestuur OOB-accountantsorganisaties in dienst van kwaliteit</p> <p>Verplichten van het opnemen van meer externe leden in het bestuur van OOB-accountantsorganisaties met het doel meer prikkels te creëren voor het voeren van beleid gericht op de lange termijn. In het VK is bijvoorbeeld verplicht dat de management board van accountantsorganisaties tenminste drie onafhankelijke, non-executive bestuursleden heeft die als primaire doel hebben om vanuit de bescherming van het publiek belang de kwaliteit van wettelijke controles te waarborgen (<i>FRC Audit Firm Governance Code, 2016</i>).</p>
5	<p>Versterken kwaliteitswaarborgen van de accountantsorganisaties</p> <p>Hervormen van de bedrijfsvoering en het systeem van kwaliteitsbeheersing en –bewaking binnen accountantsorganisaties door bijvoorbeeld het inrichten of uitbreiden van ondersteunende staf die gericht is op het ‘in control’ zijn van de bedrijfsvoering van de accountantsorganisatie vanuit het perspectief van kwaliteit. In het verlengde hiervan kan ook worden gekeken naar het stellen van verdergaande kwaliteitseisen aan de transparantieverlagen van OOB-accountantsorganisaties.</p>
6	<p>Verbreden handhavingsbeleid</p> <p>Verbreden van het handhavingsbeleid van de AFM ten aanzien van de accountantsorganisatie. Momenteel kan de AFM alleen via het tuchtrecht</p>

	<p>accountants aanspreken op ernstige tekortkomingen in een wettelijke controle. In de VS en het VK kan de PCAOB resp. FRC handhaven op het niveau van accountantsorganisaties én het niveau van de accountant.</p>
7	<p>Audit only</p> <p>In het 'audit only' model wordt de wettelijke controlepraktijk afgesplitst van de andere onderdelen van de multidisciplinaire zakelijke dienstverlener, m.a.w. er komt een verbod op combinatie van controle en advies.</p>
8	<p>Intermediair</p> <p>In het Intermediair model bepaalt een intermediair als een onafhankelijke organisatie welke accountant wordt ingeschakeld voor de wettelijke controle en tegen welk honorarium.</p>
9	<p>Rijksaccountant</p> <p>In het Rijksaccountant model wordt een onafhankelijke, publieke aanbieder van de wettelijke controle geïntroduceerd, die deze taak expliciet invult vanuit het publiek belang. De Rijksaccountant wordt gefinancierd door de markt via een wettelijke heffing.</p>
10	<p>Financial Statement Insurance (FSI)</p> <p>In het FSI model worden verzekeraars als intermediair tussen de controlecliënt en de accountant gepositioneerd. Het model verbreekt hierdoor de principaal-agent relatie tussen de gecontroleerde onderneming en de accountant en daarmee het huidige verdienmodel.</p>
11	<p>Afschaffen van de wettelijke controle</p> <p>De afschaffing van de wettelijke controle beëindigt de wettelijke verplichting tot het laten uitvoeren van een controle. Er zijn verschillende variaties denkbaar in de reikwijdte van de afschaffing. Zo kan ervoor gekozen worden de controleplicht alleen af te schaffen voor specifieke segmenten (bijvoorbeeld niet-OOB- controlecliënten). Daarnaast kan de ondergrens worden opgetrokken ten aanzien van wanneer de controleplicht geldt (sinds boekjaar 2015 geldt een netto-omzet grens van €12 miljoen, een balanstotaal van €6 miljoen en 50 fte aan medewerkers).</p>
12	<p>De gebruiker bepaalt</p> <p>In dit model bepaalt de gebruiker van de wettelijke controle de keuze voor de accountant. De keuze voor een accountantsorganisatie wordt actief bepaald door onder andere aandeelhouders, vreemd vermogen verschaffers en crediteuren van het bedrijf.</p>

13	<p>Audit Quality Indicators (AQIs)</p> <p>Het verplicht publiceren door accountantsorganisaties van een set van AQIs met het doel ACs beter in staat te stellen de kwaliteit van de wettelijke controle te meten en over accountantsorganisaties heen te vergelijken ten behoeve van het selecteren van een accountant.</p>
14	<p>Joint Audit</p> <p>In een Joint Audit model tekenen twee accountants van twee accountantsorganisaties de controleverklaring met het doel elkaar scherp te houden (vier-ogen principe) en kleinere accountantsorganisaties een kans te geven ervaring op te doen met wettelijke controles van OOB's en zo de oligopolie van de Big 4-accountantsorganisaties te verkleinen.</p>
15	<p>Begrenzen marktaandeel Big 4-accountantsorganisaties</p> <p>Het begrenzen van het marktaandeel van de Big 4-accountantsorganisaties, bijvoorbeeld in de vorm van een maximum percentage van het totale aantal OOB-controles, zoals in het VK wordt overwogen, met het doel de concurrentie (op kwaliteit) te vergroten en hiermee een (potentieel) <i>too few to fail</i> risico te mitigeren.</p>
16	<p>Corporate model</p> <p>In het Corporate model komt het eigendom van accountantsorganisaties in handen van externe vermogensverstrekkers met het doel de inherente belemmeringen voor het doen van lange termijn kwaliteitsinvesteringen voortvloeiende uit het partnermodel te reduceren.</p>
17	<p>Afschaffen verplichte kantoor-/partnerrotatie</p> <p>In dit model wordt er geen limiet meer gesteld aan de duur van de kantoor/partner <i>tenure</i> die nu geldt voor OOB-accountantsorganisaties. Als variant op deze optie zou de rotatietermijn verlengd kunnen worden als een openbare aanbesteding plaatsvindt conform de EU-Verordening.⁴</p>
18	<p>Verbeteren educatie accountantsopleiding</p> <p>In dit model zou gedacht kunnen worden aan het instellen van aanvullende opleidingseisen voor het accountantsberoep.</p>

⁴ Verordening (EU) nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang en tot intrekking van Besluit 2005/909/EG van de Commissie.

Naar relevante literatuur voor deze opties is gezocht via het invullen van alle relevante zoekwoorden (i.e. alle sleutelwoorden die in bovenstaande beschrijving van de opties en in de uitgebreide beschrijving in het AFM-rapport inclusief tussenvarianten voorkomen) in de wetenschappelijke literatuur database van de Erasmus Universiteit Rotterdam (zie <https://www.eur.nl/library/>), <https://scholar.google.com/> en <https://www.google.com/>. Ook is een aantal relevante artikelen/rapporten aangeleverd door de Commissie. De op deze wijze verkregen literatuur hebben wij vervolgens gescand op extra relevante literatuur waarnaar in deze artikelen wordt verwezen.

De conclusie voor wat de richting van het effect betreft kan in één van de volgende categorieën vallen:

- Heldere conclusie: significant positief effect⁵
- Heldere conclusie: significant negatief effect
- Heldere conclusie: insignificant effect / geen effect
- Onduidelijke conclusie: zowel significant positieve als negatieve effecten.

Indien de conclusie onduidelijk is zullen we (waar mogelijk) aangeven welk effect de meeste ondersteuning in de literatuur geniet.

De lezer moet zich bewust zijn van de volgende beperkingen van deze studie:

1. Partiële benadering van auditkwaliteit

Artikelen hanteren verschillende indicatoren (zoals discretionary accruals, het geven van een going-concern waarschuwing, aanpassingen van jaarverslagen, rapporteren van economisch materiële fouten) voor auditkwaliteit en geven daarmee slechts een partiële benadering van auditkwaliteit. Dit betekent dat studies geen alomvattende maatstaf voor kwaliteit hanteren en dat uitspraken dus altijd partiële uitspraken doen over het effect op de kwaliteit. In onderhavige studie maken wij geen onderscheid tussen artikelen met verschillende kwaliteitsindicatoren (en indicatoren voor percepties van kwaliteit).

2. Direct / indirect bewijs

Niet alle artikelen leveren direct bewijs op voor de effecten van de opties. Soms wordt er indirect bewijs geleverd. Bij indirect bewijs zullen wij aangeven welke argumentatie wij hierbij gevolgd hebben.

⁵ Significant moet hier verstaan worden in termen van een statistische toets of het effect verschilt van nul. Een effect is significant als het onaannemelijk is als het effect op toeval berust.

3. Verschil in type analyses en type data

Artikelen gebruiken verschillende onderzoeksmethoden en type data. Het ene artikel vergaart zijn data uit interviews/surveys, het andere artikel baseert zijn data op “harde cijfers”. Omdat wij in onderhavig onderzoek op zoek zijn naar *empirisch* bewijs, inventariseren wij alleen de empirische en experimentele wetenschappelijke literatuur (en onderzoeksrapporten) en niet de theoretische literatuur.⁶

4. Contextafhankelijkheid

Artikelen gebruiken data van verschillende landen. De specifieke omstandigheden in een land kunnen van invloed zijn op het effect op kwaliteit. Conclusies uit een bepaald artikel hoeven dus niet noodzakelijkerwijs geldig te zijn voor Nederland, waardoor precieze uitspraken niet mogelijk zijn.

5. Tijdsafhankelijkheid

Artikelen beslaan per definitie periodes uit het verleden; bovendien kunnen de periodes per artikel verschillen. Conclusies uit een artikel hoeven niet noodzakelijkerwijs door te vertalen te zijn naar de toekomst omdat vaak sprake is van wijzigende omstandigheden die van invloed kunnen zijn op het effect op kwaliteit.

6. Focus op OOB's / niet-OOB's

Er is in deze studie geen strikte scheiding aangebracht tussen literatuur die betrekking heeft op OOB's en die betrekking heeft op niet-OOB's. Reden is dat de focus van onderhavige studie op het verkrijgen van empirisch bewijs ligt en dat een strikte scheiding niet in alle gevonden artikelen aangebracht wordt. Conclusies uit een artikel hoeven dus niet per definitie geldig te zijn voor elk type (accountants)organisatie. Bij het overgrote deel van de artikelen ligt de focus op OOB's.

Gezien deze zes kanttekeningen moeten de uitkomsten van onderhavig onderzoek vooral gezien worden als een eerste grove inschatting van de richting van de effecten.

⁶ De theoretische voor- en nadelen van de verschillende opties zijn voor een deel reeds genoemd in het AFM-rapport.

3. Inventarisatie opties

In deze paragraaf zullen we voor elke optie (of voor een bepaald aspect van elke optie) aangeven in hoeverre er empirisch bewijs voorhanden is. Vervolgens zullen we voor die opties waarvoor er (enig) bewijs is aangeven of er een heldere/onduidelijke conclusie te trekken valt voor wat betreft de richting van het effect.

Tabel 2 geeft de hoeveelheid empirisch bewijs per optie weer.

Tabel 2: Hoeveelheid bewijs per optie

	Bewijs	Enig bewijs	Onvoldoende	Geen bewijs
Optie 1				
Optie 2				
Optie 3				
Optie 4				
Optie 5				
Optie 6				
Optie 7				
Optie 8				
Optie 9				
Optie 10				
Optie 11				
Optie 12				
Optie 13				
Optie 14				
Optie 15				
Optie 16				
Optie 17				
Optie 18				

Legenda Tabel 2:

Bewijs: voldoende empirische artikelen (meer dan 20 artikelen én direct bewijs)

Enig bewijs: beperkt aantal empirische artikelen (6 tot 19 artikelen)

Onvoldoende bewijs: zeer beperkt aantal empirische artikelen (maximaal 5 artikelen)

Geen bewijs: geen empirische artikelen

In Tabellen 3, 4 en 5 vatten we voor elke optie waarvoor tenminste enig empirisch bewijs bestaat kort de belangrijkste conclusies samen voor wat betreft het effect op auditkwaliteit, het effect op audit fee, resp. de gerapporteerde neveneffecten.⁷ In de Annex geven we de effecten *per onderzocht artikel* weer.

Tabel 3: Effect op auditkwaliteit voor die opties waarvoor (enig) bewijs bestaat

	Conclusies
Optie 1	<p>Verstevigen governance gecontroleerde ondernemingen</p> <p>In de meeste empirische studies is er een heldere conclusie: er is een significant positief effect van onafhankelijke governance structuren op auditkwaliteit. Enkele studies vinden geen effect. Ook heeft de accounting/financiële expertise van ACs en het aantal AC-bijeenkomsten vaak een positieve invloed. De omvang van de ACs laat een ietwat diffuser beeld zien (zowel positieve als negatieve associaties).</p> <p>Experimenteel onderzoek wijst uit dat alleen het verbreken van de commerciële band met het management niet voldoende is om de kwaliteit te verhogen. Echter, als het samengaat met een meer expliciete verantwoordelijkheid jegens de investeerder, dan leidt het wel tot een toename in auditkwaliteit. Deze resultaten laten zien dat de auditkwaliteit kan worden verbeterd wanneer de partij die een auditor selecteert (b.v. een AC) geen economische verantwoording aflegt aan managers.</p> <p>Er is echter geen consistent bewijs dat invloed van het management/bestuur op de keuze van de externe accountant een negatieve invloed heeft op de auditkwaliteit.</p>
Optie 2	<p>Verbeteren kwaliteit verslaggeving gecontroleerde ondernemingen</p> <p>Geen onderzoek gevonden over wat het effect is als bedrijven verplicht worden te verklaren dat hun administratie op orde is of hun interne beheersing t.a.v. verslaggevingsrisico's betrouwbaar is en/of de accountant verplicht wordt expliciet te verklaren dat de verklaring van het management akkoord is.</p> <p>Als afgeleide van de conclusies onder Optie 1 kan wel gesteld worden dat onafhankelijke governance structuren van belang zijn voor een goede verslaggevingskwaliteit.</p>

⁷ Indien geen conclusie voor een bepaalde tussenvariant van een optie in een tabel is opgenomen, dan is er voor deze tussenvariant geen empirisch bewijs gevonden.

	<p>Er is beperkt empirisch bewijs dat de onafhankelijkheid en competentie van de interne accountant noodzakelijk is voor een goede financiële rapportagekwaliteit (hoewel het empirisch bewijs minder sterk is dan de intuïtie doet vermoeden).</p> <p>Ook is er enig empirisch bewijs dat het roteren van interne accountants tussen <i>Internal Audit Function</i> (IAF) en operationeel management tot een lagere financiële rapportagekwaliteit leidt, hetgeen echter gemitigeerd kan worden door consistent IAF-leiderschap en -supervisie en AC-toezicht.</p> <p>Uitbesteding van tenminste een deel van de werkzaamheden van de IAF aan de externe auditor verlaagt het boekhoudrisico.</p>
<p>Optie 3</p>	<p>Stimuleren focus accountants op kwaliteit</p> <p>Onduidelijke conclusie voor wat betreft de relatie tussen hoogte (absolute en relatieve) beloning en auditkwaliteit: zowel significant positieve effecten als geen significant effect.</p> <p>Er zijn artikelen die aantonen dat de impact van beloningssystemen afhangt van de persoon waarom het gaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dat winstdeling positief uitwerkt, maar alleen als het gaat om kleine klanten en de accountant gevoelig is voor zowel positieve als negatieve prikkels; - dat winstdeling negatief kan uitwerken voor open en intrinsiek gemotiveerde accountants, maar niet voor andere types. <p>Optimaal zou dus zijn als beloningssystemen binnen een bedrijf verschillen naarmate de situatie en persoon anders is.</p> <p>De mate van winstdeling is belangrijk voor de onafhankelijkheid van een accountant. Als de winstdeling op basis van de lokale vestiging plaatsvindt, hebben partners meer invloed op hun eigen beloning en er is bewijs dat dit tot een minder kritische houding jegens klanten leidt dan wanneer winstdeling plaatsvindt op basis van de gehele organisatie. De mate van striktheid van de <i>Generally Accepted Accounting Principles</i> (GAAP) is ook van belang voor de relatie tussen winstdeling en onafhankelijkheid. Als er minder ruimte voor eigen interpretatie is, komt de onafhankelijkheid van de accountant minder in het geding.</p> <p>Voor wat betreft het samenwerken van accountant en OKB-er is er enig bewijs dat, als accountant en OKB-er in het verleden eerder hebben samengewerkt, dit de auditkwaliteit en audit-efficiëntie verhoogt.</p>

	<p>Als de namen van zowel de accountant als de OKB-er openbaar worden gemaakt en beiden langere tijd hebben samengewerkt, dan gaat de auditkwaliteit in de oordeelsvorming van investeerders omhoog.</p>
Optie 5	<p>Versterken kwaliteitswaarborgen van de accountantsorganisaties</p> <p>De auditkwaliteit wordt in de meeste studies niet significant beïnvloed door openbaarmaking van additionele informatie (zoals <i>Justification of Assessments/ Key Audit Matters</i>) via transparantieverlagen door accountants.⁸</p>
Optie 6	<p>Verbreden handhavingsbeleid</p> <p>Weinig literatuur m.b.t. het effect van handhaving op het niveau van de individuele accountant. Uit deze summier literatuur volgt dat na disciplinaire maatregelen door de toezichthouder de auditkwaliteit van het kantoor verbetert, echter dat dit alleen geldt voor de groep van Big N-kantoren; niet-Big N-kantoren laten geen significant effect zien (mogelijk als gevolg van een kleiner reputatie-effect). Na sanctionering verbetert de auditkwaliteit van de individuele accountant (mogelijk als gevolg van grotere kans op baanverlies en reputatieschade). De toename van de auditkwaliteit is gevoelig voor de hoogte van de sanctie (voor de organisatie / individuele accountant).</p> <p>De meeste studies laten een positief verband zien tussen de P(CA)OB-inspecties en de auditkwaliteit. Dit verband is sterker voor Big 4-auditors. Het effect is ook afhankelijk van de inspectiekenmerken.</p> <p>Een studie laat ook zien dat individuele accountants die onderworpen zijn aan PCAOB-inspecties een hogere auditkwaliteit leveren dan zij die dat niet zijn.</p>
Optie 7	<p>Audit only</p> <p>Onduidelijke conclusie: zowel geen effect als significant positieve en significant negatieve effecten. Er is dus geen eenduidig empirisch bewijs voor knowledge spillovers (economies of scope) tussen niet-auditdiensten en auditdiensten (en vice versa).</p> <p>Een aantal studies concludeert dat het effect afhankelijk is van de omvang van niet-auditdiensten en dat niet-auditdiensten gemaximeerd moeten</p>

⁸ De 'perceived' auditkwaliteit wordt mogelijk wel beïnvloed. Uit interviews (zie Vanstraelen e.a., 2012) komt naar voren dat gebruikers van auditrapporten voornamelijk geïnteresseerd zijn in meer informatie over auditbevindingen, zoals belangrijke risicogebieden, de kwaliteit van het interne controlesysteem, de evaluatie door de auditor van de grondslagen voor financiële verslaggeving en werkwijzen, kritische boekhoudkundige schattingen en managementoordelen. Gebruikers zijn minder geïnteresseerd in informatie over het auditproces (zoals de door de auditor gebruikte methode) en informatie over het auditteam, of statistieken over de aanwerving van personeel.

	<p>worden. Andere studies komen tot een tegenovergesteld resultaat (vanwege het knowledge spillover argument⁹).</p> <p>Een aantal studies legt een indirect positief verband met auditkwaliteit via toegenomen onafhankelijkheid van de accountant als gevolg van lager percentage niet-auditdiensten.</p> <p>Een enkele studie geeft aan dat bij een lager aandeel niet-auditdiensten in de opbrengsten van accountantskantoren de 'perceived' auditkwaliteit bij investeerders omhoog gaat.</p>
<p>Optie 14</p>	<p>Joint Audit</p> <p>Onduidelijke conclusie: zowel geen effect als significant positieve en significant negatieve effecten.</p> <p>Impact op de auditkwaliteit is ook afhankelijk van het type auditpaar. Literatuur is niet eensluidend over welk type-paar de hoogste auditkwaliteit levert.</p> <p>Een aantal studies laat een negatieve impact zien bij een meer gebalanceerde taakverdeling tussen de accountantskantoren.</p> <p>Big 4-combinaties scoren slechter dan Big 4/niet-Big 4-combinaties (een reden hiervoor zou kunnen zijn dat bij ongelijke partijen coördinatie eenvoudiger is door de duidelijke hiërarchie en dat ongelijke partijen geen directe concurrenten van elkaar zijn in de auditmarkt).</p>
<p>Optie 15</p>	<p>Begrenzen marktaandeel Big 4-accountantsorganisaties</p> <p>Onduidelijke conclusie.</p> <p>Geen directe empirische studies naar impact van een marktaandeelplafond.¹⁰</p> <p>In een aantal studies is er een negatief verband tussen concentratie en auditkwaliteit; in andere studies is er juist een positief verband (auditkantoren worden conservatiever en zijn bezorgd hun reputatie schade aan te doen).</p>

⁹ De controlerend accountant vergroot zijn kennis door samenwerking met collega's van de adviesdiensten; door toepassing van deze verworven kennis kan hij beter zijn taak als controlerend accountant uitvoeren.

¹⁰ Er bestaan wel theoretische argumenten dat bij marktaandeelbegrenzing de kwaliteit van de Big 4 toeneemt (omdat zij zich zullen beperken tot de minst risicovolle controles) en die van de kleinere kantoren afneemt (omdat zij gemiddeld risicovollere controles zullen uitvoeren). Afhankelijk van de verdere veronderstellingen zal de kwaliteit over alle kantoren stijgen of dalen.

	<p>Een enkele studie laat een positief verband zien tussen marktaandeeldynamiek en auditkwaliteit. Een andere studie laat een negatief effect zien op basis van de concentratie binnen de Big 4 (i.e. meer gelijke marktaandelen tussen de Big 4 leidt tot hogere kwaliteit). Toezichthouders zouden zich volgens dit artikel niet zo zeer moeten bekommeren om het totale Big 4-marktaandeel, maar eerder om de eventuele dominantie van één of twee Big 4-kantoren.</p> <p>In een aantal studies is er een indirect negatief effect van deze optie op auditkwaliteit via bedrijfsgrootte (als bedrijfsgrootte toeneemt, neemt de auditkwaliteit toe, met als mogelijke reden: Big 4-kantoren hebben grotere in-house ervaring en zijn beter in staat de druk van geauditeerde bedrijven te weerstaan). In een aantal studies wordt dit effect echter toegedicht aan het selectie-effect (Big 4-kantoren hebben klanten met andere karakteristieken dan niet-Big 4-kantoren).</p>
<p>Optie 17</p>	<p>Afschaffen verplichte kantoor-/partnerrotatie</p> <p>Onduidelijke conclusie: zowel geen effect als significant positieve en significant negatieve effecten. De meerderheid van de onderzochte empirische academische artikelen pleit tegen verplichte kantoorrotatie.</p> <p>Veel studies vinden een kwaliteitsverslechtering direct na een kantoorrotatie (hetgeen kan wijzen op het feit dat accountants eerst cliënt-specifieke kennis moeten opbouwen). Een aantal studies vindt een kwaliteitsverslechtering als de 'tenure' erg lang wordt.</p> <p>Er zijn ook artikelen die een verschil in effect vinden voor <u>kantoor</u>rotatie en <u>partner</u>rotatie. (Verplichte) <u>kantoor</u>rotatie zou negatief uitpakken voor auditkwaliteit en <u>partner</u>rotatie positief.</p> <p>Een enkele studie maakt ook onderscheid tussen <u>engagement</u> partners en <u>review</u> partners (OKB-ers); rotatie van <u>review</u> partners zou tot een kwaliteitsverslechtering leiden.</p>

Tabel 4: Effect op audit fee voor die opties waarvoor (enig) bewijs bestaat

	Conclusies
Optie 1	Verstevigen governance gecontroleerde ondernemingen Onvoldoende empirisch bewijs
Optie 2	Verbeteren kwaliteit verslaggeving gecontroleerde ondernemingen Onvoldoende empirisch bewijs
Optie 3	Stimuleren focus accountants op kwaliteit Er is enig bewijs voor een significant positieve relatie tussen accountantssalarissen en audit fees.
Optie 5	Versterken kwaliteitswaarborgen van de accountantsorganisaties Er is enig bewijs dat de kosten van een audit (gemeten aan de hand van audit fees) niet significant worden beïnvloed door openbaarmaking van additionele informatie (zoals <i>Justification of Assessments / Key Audit Matters</i>) door accountants.
Optie 6	Verbreden handhavingsbeleid Enig bewijs dat meer gerapporteerde tekortkomingen in inspectierapporten tot hogere audit fees leiden. Enig bewijs dat klanten die bij het gedisciplineerde accountantskantoor blijven een hogere audit fee betalen.
Optie 7	Audit only Onduidelijke conclusie Beperkt bewijs voor een positief effect op audit fee (mogelijk als gevolg van absentie van kosten-reducerende knowledge spillovers bij 'audit only'). Beperkt bewijs voor een negatief effect op audit fee (mogelijk als gevolg van het feit dat een 'premium fee' gevraagd kan worden bij 'joint provision' vanwege de knowledge spillovers tussen de twee diensten). Sommige studies laten zien dat er een (indirecte) relatie is tussen audit en non-audit fees.

<p>Optie 14</p>	<p>Joint Audit</p> <p>Meeste studies hebben een heldere conclusie: significant positief effect. Een aantal studies laat geen effect zien.</p> <p>Impact op de audit fee is ook afhankelijk van het type auditpaar.</p>
<p>Optie 15</p>	<p>Begrenzen marktaandeel Big 4-accountantsorganisaties</p> <p>De meeste studies laten een positieve associatie zien tussen concentratie in de auditmarkt en audit fees. De grote van het effect kan echter per type geauditeerd bedrijf verschillen.</p> <p>Er is enige indicatie dat een grotere gelijkheid van Big 4-marktaandelen (gemeten aan de hand van de Gini index) geassocieerd is met lagere audit fees.</p> <p>Een enkele studie laat een positieve associatie zien tussen kantoor grootte en audit fees.</p>
<p>Optie 17</p>	<p>Afschaffen verplichte kantoor-/partnerrotatie</p> <p>Er is onvoldoende empirisch bewijs voor een algemene conclusie.</p> <p>Wel enig bewijs dat audit fees in het eerste jaar na de rotatie significant lager zijn; in de daarop volgende jaren stijgt de audit fee echter zodanig dat het de initiële korting (meer dan) tenietdoet.</p>

Tabel 5: Gerapporteerde neveneffecten voor die opties waarvoor (enig) bewijs bestaat

	Conclusies
Optie 1	<p>Verstevigen governance gecontroleerde ondernemingen</p> <p>Onafhankelijke en actieve ACs gaan gepaard met lagere kosten voor schulden.</p> <p>De benoeming van AC-leden met auditervaring in vergelijking met financiële managementervaring (Davidson e.a., 2004) en boekhoudkundige financiële expertise in vergelijking met niet-boekhoudkundige expertise (Defond e.a., 2005) genereert een hogere waarde van het bedrijf.</p> <p>In tegenstelling hiermee komt Henry (2008) in een studie voor Australië tot geen significant effect met betrekking tot de invloed van een AC op de bedrijfswaarde.</p> <p>AC-expertise en onafhankelijkheid van het bestuur zijn positief geassocieerd met de reactie van de markt op winstverwachtingen (Karamanou en Vafeas, 2005).</p>
Optie 2	<p>Verbeteren kwaliteit verslaggeving gecontroleerde ondernemingen</p> <p>-</p>
Optie 3	<p>Stimuleren focus accountants op kwaliteit</p> <p>-</p>
Optie 5	<p>Versterken kwaliteitswaarborgen van de accountantsorganisaties</p> <p>Met meer informatie in de transparantieverslagen over governance, procedures en beleid inzake kwaliteit en onafhankelijkheid kan het beleggersvertrouwen toenemen.</p>
Optie 6	<p>Verbreden handhavingsbeleid</p> <p>Sanctionering van een accountantskantoor dan wel individuele accountant kan leiden tot beursverliezen voor het gecontroleerde bedrijf.</p> <p>Verbreden van handhavingsbeleid gaat gepaard met extra kosten.</p>

<p>Optie 7</p>	<p>Audit only</p> <p>Een enkele studie geeft aan dat de winstgevendheid van het gecontroleerde bedrijf afgeremd wordt als het accountantskantoor een smaller pakket aan diensten verleent.</p>
<p>Optie 14</p>	<p>Joint Audit</p> <p>Additionele kosten voor de twee auditors, zoals coördinatiekosten en kosten vanwege <i>risk of litigation</i> als de <i>compagnon auditor</i> in gebreke blijft.</p> <p>Op de lange termijn zouden kleinere kantoren mogelijk kunnen opschalen en zodoende meer concurrentie voor de Big 4 creëren. (Echter geen empirisch bewijs voor gevonden.) Wel empirisch bewijs gevonden dat onder een <i>joint audit regime</i> kleinere kantoren marktaandeel winnen.</p> <p>Enig bewijs dat een <i>joint audit regime</i> gepaard gaat met een substantieel verlies in consumentensurplus (mogelijk vanwege het feit dat een bedrijf niet al het auditwerk aan zijn meest geprefereerde auditkantoor kan aanbesteden).</p>
<p>Optie 15</p>	<p>Begrenzen marktaandeel Big 4-accountantsorganisaties</p> <p>Hogere transactiekosten (Velte en Stiglbauer, 2012)</p> <p>Deze optie vermindert de waarschijnlijkheid van belangenverstrengeling. Bij een klein aantal grote accountantskantoren in de markt is het voor bedrijven lastig een accountantskantoor te vinden dat noch auditdiensten noch gevoelige niet-auditdiensten uitvoert voor een concurrent in de markt.</p>
<p>Optie 17</p>	<p>Afschaffen verplichte kantoor-/partnerroulatie</p> <p>Bij roulatie zijn er extra kosten voor het nieuwe accountantskantoor omdat zij eerst het business model en organisatiestructuur van de klant moet bestuderen, alsmede extra kosten voor de klant om het nieuwe accountantskantoor in deze inwerkperiode te ondersteunen.</p>

4. Conclusie

Van de achttien onderzochte opties is er slechts voor negen opties (de helft!) (enig) empirisch bewijs voorhanden in de internationale wetenschappelijke literatuur. Van deze negen opties zijn er slechts drie (audit only, joint audit, afschaffen verplichte kantoor-/partnerrotatie) waarover overvloedig in de empirische literatuur gepubliceerd is. Het effect van deze opties op auditkwaliteit is echter onduidelijk; er worden (naast insignificante effecten) zowel significant positieve als significant negatieve effecten gevonden. Waar de literatuur wel over eens lijkt te zijn is dat onafhankelijke governance structuren bij gecontroleerde bedrijven noodzakelijk zijn voor een goede auditkwaliteit, echter ook hier geldt dat het soort van governance de mate van succes bepaalt.

In het licht van het feit dat de literatuur met empirisch bewijs zo dun is en bovendien de richting van de effecten niet eenduidig is, moet sterk overwogen worden veel meer empirisch onderzoek te doen, niet alleen naar de achttien opties maar ook naar de reeds in Nederland in gang gezette maatregelen. Hierbij kan mogelijk worden aangehaakt bij de huidige lopende onderzoeksprojecten van Foundation for Auditing Research (FAR)¹¹ en bij een recente studie van het Europees Parlement naar de economische effecten van de Europese Audit Reform (invoering Audit richtlijn en verordening).¹²

¹¹ Zie www.foundationforauditingresearch.org. Voorbeelden van lopend onderzoek zijn: The drivers and impact of audit committee involvement on audit quality in the Dutch context (Vanstraelen), Economic consequences of joint audit (Schatt), What makes audit partners and their engagement teams successful? (Francis).

¹² Zie [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631057/IPOL_STU\(2019\)631057_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631057/IPOL_STU(2019)631057_EN.pdf). Voor Nederland geldt (zie Graph 15) dat de gemiddelde audit fee hoog is (alleen Spanje is hoger) en de marktaandeelmobiliteit tussen auditkantoren (zie Graph 14) laag is (zelfs lager dan die van vóór de Audit Reform).

Literatuur

Optie 1 (Verstevigen governance gecontroleerde ondernemingen)

- Abbott, L.J., Parker, S. en G.F. Peters, 2004, Audit Committee Characteristics and Restatements, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 23 (1): 69-87.
- Asare, S.K, Buuren, J.P. en B. Majoor, 2019, The Joint Role of Auditors' and Auditees' Incentives and Disincentives in the Resolution of Detected Misstatements, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 38 (1): 29-50.
- Bédard, J. en Y. Gendron, 2010, Strengthening the Financial Reporting System: Can Audit Committees Deliver?, *International Journal of Auditing* 14 (2): 174-210.
- Bruynseels, L. en E. Cardinaels, 2014, The Audit Committee: Management Watchdog or Personal Friend of the CEO?, *The Accounting Review* 89 (1): 113-145.
- Davidson, W.N., Xie, B. en W. Xu, 2004, Market Reaction to Voluntary Announcements of Audit Committee Appointments: The Effect of Financial Expertise, *Journal of Accounting and Public Policy* 23 (4): 279-293.
- DeFond, M.L., Hann, R.N. en X. Hu, 2005, Does the Market Value Financial Expertise on Audit Committees of Boards of Directors?, *Journal of Accounting Research* 43 (2): 153-193.
- DeZoort, F.T., Hermanson, D.R., Archambeault, D.S. en S.A. Reed, 2002, Audit Committee Effectiveness: A Synthesis of the Empirical Audit Committee Literature, *Journal of Accounting Literature* 21: 38-75.
- Dhaliwal, D.S., Lamoreaux, P.T., Lennox, C.S. en L.M. Mauler, 2015, Management Influence on Auditor Selection and Subsequent Impairments of Auditor Independence during the Post-SOX Period, *Contemporary Accounting Research* 32 (2): 575-607.
- Ghafran, C. en N. O'Sullivan, 2013, The Governance Role of Audit Committees: Reviewing a Decade of Evidence, *International Journal of Management Reviews* 15 (4): 381-407.
- Henry, D., 2008, Corporate Governance Structure and the Valuation of Australian Firms: Is There Value in Ticking the Boxes?, *Journal of Business Finance and Accounting* 35 (7-8): 912-942.
- Hurley, P.J., Mayhew, B.W. en K.M. Obermire, 2019, Realigning Auditors' Accountability: Experimental Evidence, *The Accounting Review* 94 (3): 233-250.

Karamanou, I. en N. Vafeas, 2005, The Association between Corporate Boards, Audit Committees, and Management Earnings Forecasts: An Empirical Analysis, *Journal of Accounting Research* 43 (3): 453–486.

Lin, J.W. en M.I. Hwang, 2010, Audit Quality, Corporate Governance, and Earnings Management: A Meta-Analysis, *International Journal of Auditing* 14 (1): 57–77.

Lin, J.W., Li, J.F. en J.S. Yang, 2006, The Effect of Audit Committee Performance on Earnings Quality, *Managerial Auditing Journal* 21 (9): 921–933.

Rainsbury E.A., Bradbury, M. en S.F. Cahan, 2009, The Impact of Audit Committee Quality on Financial Reporting Quality and Audit Fees, *Journal of Contemporary Accounting & Economics* 5 (1): 20–33.

Xie, B., Davidson III, W.N. en P.J. DaDalt, 2003, Earnings Management and Corporate Governance: The Role of the Board and the Audit Committee, *Journal of Corporate Finance* 9 (3): 295–316.

Optie 2 (Verbeteren kwaliteit verslaggeving gecontroleerde ondernemingen)

Abbott, L.J., Daugherty, B., Parker, S. en G.F. Peters, 2016, Internal Audit Quality and Financial Reporting Quality: The Joint Importance of Independence and Competence, *Journal of Accounting Research* 54 (1): 3–40.

Christ, M.H., Masli, A., Sharp, N.Y. en D.A. Wood, 2015, Rotational Internal Audit Programs and Financial Reporting Quality: Do Compensating Controls Help?, *Accounting, Organizations and Society* 44: 37–59.

Davidson, R., Goodwin-Stewart, J. en P. Kent, 2005, Internal Governance Structures and Earnings Management, *Accounting and Finance* 45 (2): 241–267.

Felix, Jr., W.L., Gramling, A.A. en M.J. Maletta, 2001, The Contribution of Internal Audit as a Determinant of External Audit Fees and Factors Influencing this Contribution, *Journal of Accounting Research* 39 (3): 513–534.

Pizzini, M., Lin, S. en D.E. Ziegenfuss, 2015, The Impact of Internal Audit Function Quality and Contribution on Audit Delays, *Auditing: A Journal of Practice and Theory* 34 (1): 25–58.

Prawitt, D.F., Sharp, N.Y. en D.A. Wood, 2011, Reconciling Archival and Experimental Research: Does Internal Audit Contribution Affect the External Audit Fee?, *Behavioral Research in Accounting* 23 (2): 187–206.

Prawitt, D.F., Sharp, N.Y. en D.A. Wood, 2012, Internal Audit Outsourcing and the Risk of Misleading or Fraudulent Financial Reporting: Did Sarbanes-Oxley Get It Wrong?, *Contemporary Accounting Research* 29 (4): 1109–1136.

Prawitt, D.F., Smith, J.L., Jason, L. en D.A. Wood, 2009, Internal Audit Quality and Earnings Management, *The Accounting Review* 84 (4): 1255-1280.

Optie 3 (Stimuleren focus accountants op kwaliteit)

Asare, S.K, Buuren, J.P. en B. Majoor, 2019, The Joint Role of Auditors' and Auditees' Incentives and Disincentives in the Resolution of Detected Misstatements, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 38 (1): 29-50.

Brenk, H. van, 2017, Compensation Incentives and Personality Traits: Three Studies on their Joint Effects on Auditor Judgment and Decision Making, proefschrift Nyenrode Business Universiteit.

Brenk, H. van, Majoor, B. en A.M. Wright, 2019, The Effects of Audit Partner Profit-Sharing Plans, Client Importance, and Reinforcement Sensitivity on Audit Quality, Working Paper, Nyenrode Business University.

Carcello, J., Hermanson, D. en H. Huss, 2000, Going-Concern Opinions: The Effects of Partner Compensation Plans and Client Size, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 19 (1): 67-77.

Dekeyser, S., Gaeremynck, A., Knechel, W.R. en M. Willekens, 2016, The Impact of Partners' Incentives on Audit Quality in Big 4 Partnerships, Working Paper, KU Leuven.

Ernstberger, J., Koch, C., Schreiber, E.M. en G. Trompeter, 2019, Are Audit Firms' Compensation Policies Associated With Audit Quality?, *Contemporary Accounting Research*, te verschijnen.

Hoopess, J.L., Merkley, K.J., Pacelli, J. en J.H. Schroeder, 2018, Audit Personnel Salaries and Audit Quality, *Review of Accounting Studies* 23 (3): 1096–1136.

Knechel, W.R., Niemi, L. en M. Zerni, 2013, Empirical Evidence on the Implicit Determinants of Compensation in Big 4 Audit Partnerships, *Journal of Accounting Research* 51 (2): 349-387.

Liao, G., Ma, M., Krishnan, G.V. en L.L. Lisic, 2017, Implications of Prior Joint Work Experience Between Engagement and Review Partners for Audit Quality, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2822090>.

Trompeter, G., 1994, The Effect of Partner Compensation Schemes and Generally Accepted Accounting Principles on Auditor Judgement, *Accounting: A Journal of Practice & Theory* 13 (2): 56-68.

Optie 4 (Beleid bestuur OOB-accountantsorganisaties in dienst van kwaliteit)

Geen empirische literatuur gevonden

Optie 5 (Versterken kwaliteitswaarborgen van de accountantsorganisaties)

Bédard, J., Gonthier-Besacier, N. en A. Schatt, 2014, Costs and Benefits of Reporting Key Audit Matters in the Audit Report: The French Experience, available at isarhq.org/2014_downloads/papers/ISAR2014_Bedard_Besacier_Schatt.pdf.

Deumes, R., Schelleman, C., Vander Bauwhede, H. en A. Vanstraelen, 2012, Audit Firm Governance: Do Transparency Reports Reveal Audit Quality?, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 31 (4): 193–214.

Gutierrez, E., Minutti-Meza, M., Tatum, K.W. en M. Vulcheva, 2018, Consequences of Adopting an Expanded Auditor's Report in the United Kingdom, *Review of Accounting Studies* 23 (4): 1543-1587.

La Rosa, F., Caserio, C. en F. Bernini, 2019, Corporate Governance of Audit Firms: Assessing the Usefulness of Transparency Reports in a Europe-wide Analysis, *Corporate Governance: An International Review* 27 (1): 14-32.

Lennox, C.S., Schmidt, J.J. en A. Thompson, 2019, Are Expanded Audit Reports Informative to Investors? Evidence from the U.K., available at SSRN: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2619785.

Reid, L.C., Carcello, J.V., Li, C. en T.L. Neal, 2019, Impact of Auditor Report Changes on Financial Reporting Quality and Audit Costs: Evidence from the United Kingdom, *Contemporary Accounting Research*, te verschijnen.

Vanstraelen, A., Schelleman, C., Meuwissen, R. en I. Hofmann, 2012, The Audit Reporting Debate: Seemingly Intractable Problems and Feasible Solutions, *European Accounting Review* 21 (2): 193-215.

Optie 6 (Verbreden handhavingsbeleid)

Beck, M., Hogan, C.E. en A. Imdieke, 2018, An Analysis of the Effectiveness and Consequences of PCAOB Disciplinary Actions for Auditors and their Clients, Working Paper, Michigan State University.

Carcello, J.V., Hollingsworth, C. en S.A. Mastrolia, 2011, The Effect of PCAOB Inspections on Big 4 Audit Quality, *Research in Accounting Regulation* 23 (2): 85–96.

Carson, E., Simnett, R., Thürheimer, U. en A. Vanstraelen, 2017, The Effect of National Inspection Regimes on Audit Quality, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3049828>.

Chang, C.-H. J. en L.-T. L. Chou, 2008, Can Individual CPA Sanction Improve Audit Quality of the Firm?, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1268809>.

DeFond, M.L. en C.S. Lennox, 2017, Do PCAOB Inspections Improve the Quality of Internal Control Audits?, *Journal of Accounting Research* 55 (3): 591-627.

De Fuentes Barbera, C., Illueca Muñoz, M. en M.C. Pucheta Martínez, 2010, Disciplinary Sanctions and Audit Quality: Empirical Evidence from an External Oversight System, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1636730>.

De Fuentes, C., Illueca, M. en M.C. Pucheta-Martinez, 2015, External Investigations and Disciplinary Sanctions against Auditors: The Impact on Audit Quality, *SERIEs* 6 (3): 313–347.

Fung, S.Y.K., Raman, K.K. en X. Zhu, 2017, Does the PCAOB International Inspection Program Improve Audit Quality for Non-US-Listed Foreign Clients?, *Journal of Accounting and Economics* 64 (1): 15–36.

Krishnan, J., Krishnan, J. en H. Song, 2017, PCAOB International Inspections and Audit Quality, *The Accounting Review* 92 (5): 143-166.

Lamoreaux, P.T., 2016, Does PCAOB Inspection Access Improve Audit Quality? An Examination of Foreign Firms Listed in the United States, *Journal of Accounting and Economics* 61 (2-3): 313–337.

Qi, B., Li, L., Robin, A. en R. Yang, 2015, Can Enforcement Actions on Engagement Auditors Improve Audit Quality?, available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2549041>.

Optie 7 (Audit only)

Antle, R., Gordon, E., Narayanamoorthy, G. en L. Zhou. 2006, The Joint Determination of Audit Fees, Non-Audit Fees, and Abnormal Accruals, *Review of Quantitative Finance and Accounting* 27 (3): 235-266.

Asare, S.K, Buuren, J.P. en B. Majoor, 2019, The Joint Role of Auditors' and Auditees' Incentives and Disincentives in the Resolution of Detected Misstatements, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 38 (1): 29-50.

Ashbaugh, H., LaFond, R. en B.W. Mayhew, 2003, Do Nonaudit Services Compromise Auditor Independence? Further Evidence, *The Accounting Review* 78 (3): 611-639.

Beattie, V. en S. Fearnley, 2002, Auditor Independence and Non-Audit Services: A Literature Review, Institute of Chartered Accountants in England & Wales: London, UK.

Bell, T., Causholli, M. en W.R. Knechel, 2015, Audit Firm Tenure, Non-Audit Services, and Internal Assessments of Audit Quality, *Journal of Accounting Research* 53 (3): 461-509.

Bouwens, J., 2017, Wat is de relatie tussen accountantscontrole en advies? Een overzicht van de bestaande literatuur, beschikbaar via https://foundationforauditingresearch.org/files/papers/nas-and-audit-literature-review-dutch-version_1553765610_07f79eab.pdf.

Brenk, H., van, 2018, *Reactie Green Paper Structuurmodellen Accountancy*, Nyenrode Business Universiteit.

Causholli, M., Chambers, D.J. en J.L. Payne, 2014, Future Nonaudit Service Fees and Audit Quality, *Contemporary Accounting Research* 31 (3): 681–712.

Chung, H. en S. Kallapur, 2003, Client Importance, Nonaudit Services, and Abnormal Accruals, *The Accounting Review* 78 (4): 931-955.

Ciconte III, W.A., Knechel, W.R. en M.A. Mayberry, 2014, Non-Audit Services and Improvements in Clients' Operating Performance and Risk Management, Working Paper, University of Florida.

Ciconte III, W.A., Knechel, W.R. en M.A. Mayberry, 2017, Investments in Auditor-Provided Non-Audit Services and Future Operating Performance, Working Paper, University of Florida.

Defond, M.L, Raghunandan, K. en K.R. Subramanyam, 2002, Do Non-Audit Service Fees Impair Auditor Independence? Evidence from Going Concern Audit Opinions, *Journal of Accounting Research* 40 (4): 1247-1274.

Ferguson, M.J., Seow, G.S. en D. Young, 2004, Nonaudit Services and Earnings Management: UK Evidence, *Contemporary Accounting Research* 21 (4): 813-841.

Francis, J.R., 2006, Are Auditors Compromised by Nonaudit Services? Assessing the Evidence, *Contemporary Accounting Research* 23 (3): 747-760.

Francis, J.R. en B. Ke, 2006, Disclosures of Fees Paid to Auditors and the Market Valuation of Earnings Surprises, *Review of Accounting Studies* 11 (4): 495-523.

Frankel, R.M., Johnson, M.F. en K.K. Nelson, 2002, The Relation between Auditors' Fees for Nonaudit Services and Earnings Management, *The Accounting Review* 77 (4), Supplement: Quality of Earnings Conference, pp. 71-105.

Geiger, M.A. en D.V. Rama, 2003, Audit Fees, Nonaudit Fees, and Auditor Reporting on Stressed Companies, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 22 (2): 53-69.

Gwilliam, D., Marnet, O. en C.M. Teng, 2012, A Review of Audit Quality and Joint Provision of Audit and Non-Audit Services, available at <https://ore.exeter.ac.uk/repository/handle/10036/4338>.

Habib, A., 2012, Non-Audit Service Fees and Financial Reporting Quality: A Meta-Analysis, *Abacus* 48 (2): 121–57.

Holm, C., 2016, The New Statutory Audit Framework in Europe: Implications for the Provision of Non-audit Services, available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2823477>.

Joe, J.R. en S.D. Vandervelde, 2007, Do Auditor-Provided Nonaudit Services Improve Audit Effectiveness?, *Contemporary Accounting Research* 24 (2): 467–487.

Kinney, Jr., W.R., Palmrose, Z.-V. en S. Scholz, 2004, Auditor Independence, Non-Audit Services, and Restatements: Was the U.S. Government Right?, *Journal of Accounting Research* 42 (3): 561-588.

Koh, K., Rajgopal, S. en S. Srinivasan, 2013, Non-Audit Services and Financial Reporting Quality: Evidence from 1978 to 1980, *Review of Accounting Studies* 18 (1): 1-33.

Lennox, C.S., 2016, Did the PCAOB's Restrictions on Auditors' Tax Services Improve Audit Quality?, *The Accounting Review* 91 (5): 1493–1512.

Li, J. en J.W. Lin, 2005, The Relation between Earnings Management and Audit Quality, *Journal of Accounting and Finance Research* 12 (1): 1-11.

Lim, C.-Y. en H.-T. Tan, 2008, Non-Audit Service Fees and Audit Quality: The Impact of Auditor Specialization, *Journal of Accounting Research* 46 (1): 199-246.

Lisic, L.L., Myers, L.A., Pawlewicz, R. en T.A. Seidel, 2014, Does Big 4 Consulting Impair Audit Quality?, Working Paper, George Mason University, available at <https://www.lsu.edu/business/accounting/files/researchseries/LindaMyers.pdf>.

Meckfessel, M. en D. Sellers, 2017, The Impact of Big 4 Consulting on Audit Reporting Lag and Restatements, *Managerial Auditing Journal* 32 (1): 19-49.

Mitra, S., 2007, Nonaudit Service Fees and Auditor Independence: Empirical Evidence from the Oil and Gas Industry, *Journal of Accounting, Auditing & Finance* 22 (1): 85-107.

Mowchan, M.J., 2016, Do Office Managing Partners Influence Audit Quality?, available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2784285>.

Palmrose, Z.-V., 1986, The Effect of Nonaudit Services on the Pricing of Audit Services: Further Evidence, *Journal of Accounting Research* 24 (2): 405-411.

Reynolds, J.K., Deis, D.R. en J.R. Francis, 2004, Professional Service Fees and Auditor Objectivity, *Auditing: A Journal of Practice and Theory* 23 (1): 29-52.

Ruddock, C., Taylor, S.J. en S.L. Taylor, 2006, Nonaudit Services and Earnings Conservatism: Is Auditor Independence Impaired?, *Contemporary Accounting Research* 23 (3): 701–46.

Simon, D.T., 1985, The Audit Services market: Additional Empirical Evidence, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 5 (1): 71-78.

Simunic, D.A., 1984, Auditing, Consulting, and Auditor Independence, *Journal of Accounting Research* 22 (2): 679-702.

Srinidhi, B.N. en F.A. Gul, 2007, The Differential Effects of Auditors' Nonaudit and Audit Fees on Accrual Quality, *Contemporary Accounting Research* 24 (2): 595–629.

Whisenant, S., Sankaraguruswamy, S. en K. Raghunandan, 2003, Evidence on the Joint Determination of Audit and Non-Audit Fees, *Journal of Accounting Research* 41 (4): 721-744.

Willekens, M., Dekeyser, S. en I. Simac, 2019, EU Statutory Audit Reform: Impact on Costs, Concentration and Competition, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, Directorate-General for Internal Policies, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631057/IPOL_STU\(2019\)631057_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631057/IPOL_STU(2019)631057_EN.pdf).

Optie 8 (Intermediair)

Geen *empirische* literatuur gevonden

Optie 9 (Rijksaccountant)

Branson, L., Decker, J.L. en M. Green, 2011, To Find Or Not To Find: Public Accounting Auditors Versus Governmental Auditors, *Review of Business Information Systems* 15 (4): 5-10.

Cagle, C.S. en A.B. Pridgen, 2015, Accountability in County Governments: Is Auditor Type Related to Audit Quality?, *Journal of Leadership, Accountability and Ethics* 12 (1): 79-93.

Carlsaw, C., Pippin, S. en R. Mason, 2012, Are Public Sector Auditors More Effective than Private Sector Audit Firms when Auditing Governmental Entities? Some Evidence from United States, *Public and Municipal Finance* 1 (1): 49-57.

Dehkordi, H.F. en N. Makarem, 2011, The Effect of Size and Type of Auditor on Audit Quality, *International Research Journal of Finance and Economics* 80: 121-137.

Rubin, M.A., 1992, Municipal Selection of a State or External Auditor for Financial Statement Audits, *Journal of Accounting and Public Policy* 11 (2): 155-178.

Optie 10 (Financial Statement Insurance)

Geen *empirische* literatuur gevonden

Optie 11 (Afschaffen van de wettelijke controle)

Johansson, S. en F. Sjögren, 2013, Reasons for Voluntary Audit in Sweden, Master's Thesis, University of Gothenburg.

Panahi, P., 2013, Abolition of Mandatory Audit and its Effect on Swedish Small Limited Companies from Banks Perspective, Master's Thesis, University of Gothenburg.

Optie 12 (De gebruiker bepaalt)

Barua, A., Raghunandan, K. en D.V. Rama, 2017, Shareholder Votes on Auditor Ratification and Subsequent Auditor Dismissals, *Accounting Horizons* 31 (1): 129-139.

Cunningham, L.M., 2017, Auditor Ratification: Can't Get No (Dis)Satisfaction, *Accounting Horizons* 31 (1): 159-175.

Dao, M., Raghunandan, K. en D.V. Rama, 2012, Shareholder Voting on Auditor Selection, Audit Fees, and Audit Quality, *The Accounting Review* 87 (1): 149-171.

Liu, L.-L., Raghunandan, K. en D. Rama, 2009, Financial Restatements and Shareholder Ratifications of the Auditor, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 28 (1): 225-240.

Optie 13 (Audit Quality Indicators)

Bedard, J.C., Johnstone, K.M. en E.F. Smith, 2010, Audit Quality Indicators: A Status Update on Possible Public Disclosures and Insights from Audit Practice, *Current Issues in Auditing* 4 (1): C12–C19.

Lee, J.E. en G.S. Bae, 2012, How Do Audit Firm Quality Indicators Relate to Engagement-Level Audit Quality?, available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2149953>.

Martin, R.D., 2013, Audit Quality Indicators: Audit Practice Meets Audit Research, *Current Issues in Auditing* 7 (2): A17–A23.

Ramamoorti, S., Baskin Jr., D.L. en G.W. Krull Jr., 2017, The Gresham's Law of Measurement and Audit Quality Indicators: Implications for Policy Making and Standard-Setting, *Research in Accounting Regulation* 29 (1): 79–89.

Optie 14 (Joint Audit)

André, P., Broye, G., Pong, C. en A. Schatt, 2016, Are Joint Audits Associated with Higher Audit Fees?, *European Accounting Review* 25 (2): 245–274.

Audousset-Coulier, S., 2015, Audit Fees in a Joint Audit Setting, *European Accounting Review* 24 (2): 347–377.

Bianchi, P.A., 2018, Auditors' Joint Engagements and Audit Quality: Evidence from Italian Private Companies, *Contemporary Accounting Research* 35 (3): 1533-1577.

- Francis, J.R., Richard, C. en A. Vanstraelen, 2009, Assessing France's Joint Audit Requirement: Are Two Heads Better than One?, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 28 (2): 35-63.
- Gonthier-Besacier, N. en A. Schatt, 2007, Determinants of Audit Fees for Quoted French Firms, *Managerial Auditing Journal* 22 (2): 139-60.
- Guo, Q., Koch, C. en A. Zhu, 2017, Joint Audit, Audit Market Structure, and Consumer Surplus, *Review of Accounting Studies* 22 (4): 1595–1627.
- Haak, M., Muraz, M. en R. Zieseniß, 2018, Joint Audits: Does the Allocation of Audit Work Affect Audit Quality and Audit Fees?, *Accounting in Europe* 15 (1): 55-80.
- Holm, C. en F. Thinggaard, 2014, Leaving a Joint Audit System: Conditional Fee Reductions, *Managerial Auditing Journal* 29 (2): 131-152.
- Holm, C. en F. Thinggaard, 2018, From Joint to Single Audits – Audit Quality Differences and Auditor Pairings, *Accounting and Business Research* 48 (3): 321-344.
- Ittonen, K. en P.C. Trønnes, 2015, Benefits and Costs of Appointing Joint Audit Engagement Partners, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 34 (3): 23-46.
- Kermiche, L. en C. Piot, 2018, The Audit Market Dynamics in a Mandatory Joint Audit Setting: The French Experience, *Journal of Accounting, Auditing & Finance* 33 (4): 463-484.
- Lesage, C., Ratzinger-Sakel, N.V.S. en J. Kettunen, 2012a, Is Joint Audit Bad or Good? Efficiency Perspective Evidence from Three European Countries, available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1982732>.
- Lesage, C., Ratzinger-Sakel, N.V.S. en J. Kettunen, 2012b, Struggle Over Joint Audit: On Behalf of Public Interest?, available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2176729>.
- Lesage, C., Ratzinger-Sakel, N.V.S. en J. Kettunen, 2017, Consequences of the Abandonment of Mandatory Joint Audit: An Empirical Study of Audit Costs and Audit Quality Effects, *European Accounting Review* 26 (2): 311–339.
- Lobo, G.J., Paugam, L., Zhang, D. en J.F. Casta, 2017, The Effect of Joint Auditor Pair Composition on Audit Quality: Evidence from Impairment Tests, *Contemporary Accounting Research* 34 (1): 118–153.
- Marmousez, S., 2009, The Choice of Joint-Auditors and Earnings Quality: Evidence from French Listed Companies, available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1330061>.
- Ratzinger-Sakel, N.V.S., Audoussert-Coulier, S., Kettunen, J. en C. Lesage, 2013, Joint Audit: Issues and Challenges for Researchers and Policy-Makers, *Accounting in Europe* 10 (2): 175-199.

Thinggaard, F. en L. Kiertzner, 2008, Determinants of Audit Fees: Evidence from a Small Capital Market with a Joint Audit Requirement, *International Journal of Auditing* 12 (2): 141–158.

Velte, P., 2017, What Do We Know about Empirical Joint Audit Research? A Literature Review, *Accounting and Financial Control* 1 (1): 4-14.

Velte, P. en J. Azibi, 2015, Are Joint Audits a Proper Instrument for Increased Audit Quality?, *British Journal of Applied Science & Technology* 7 (6): 528-551.

Willekens, M., Dekeyser, S. en I. Simac, 2019, EU Statutory Audit Reform: Impact on Costs, Concentration and Competition, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, Directorate-General for Internal Policies, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631057/IPOL_STU\(2019\)631057_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631057/IPOL_STU(2019)631057_EN.pdf).

Zerni, M., Haapamäki, P., Järvinen, T. en L. Niemi, 2012, Do Joint Audits Improve Audit Quality? Evidence from Voluntary Joint Audits, *European Accounting Review* 21 (4): 731–765.

Optie 15 (Begrenzen marktaandeel Big 4-accountantsorganisaties)

Bae, G.S. en J.E. Lee, 2013, Does Audit Firm Size Matter? The Effect of Audit Firm Size Measured by Audit Firm Revenues, Number of Offices, and Professional Headcounts on Audit Quality and Audit Fees, available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2344052>.

Bandyopadhyay, S.P. en J.L. Kao, 2001, Competition and Big 6 Brand Name Reputation: Evidence from the Ontario Municipal Audit Market, *Contemporary Accounting Research* 18 (1): 27–64.

Bandyopadhyay, S.P. en J.L. Kao, 2004, Market Structure and Audit Fees: A Local Analysis, *Contemporary Accounting Research* 21 (3): 529–561.

Boone, J.P., Khurana, I.K. en K.K. Raman, 2010, Do the Big 4 and the Second-Tier Firms Provide Audits of Similar Quality?, *Journal of Accounting and Public Policy* 29 (4): 330–352.

Boone, J.P., Khurana, I.K. en K.K. Raman, 2012, Audit Market Concentration and Auditor Tolerance for Earnings Management, *Contemporary Accounting Research* 29 (4): 1171–1203.

Carson, E., Simnett, R., Soo, B.S. en A.M. Wright, 2012, Changes in Audit Market Competition and the Big N Premium, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 31 (3): 47–73.

- Cassell, C.A., Giroux, G., Myers, L.A. en T.C. Omer, 2013, The Emergence of Second-Tier Auditors in the US: Evidence from Investor Perceptions of Financial Reporting Credibility, *Journal of Business Finance & Accounting* 40 (3-4), 350–372.
- Che, L., Hope, O.-K. en J.C. Langli, 2019, How Big-4 Firms Improve Audit Quality, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2828224>.
- De Groot, E.S., 2018, Audit Market Dynamics: Effects on Audit Quality, MaRBLE Research Papers 1: 107-121, available at <https://doi.org/10.26481/marble.2018.v1.556>.
- Dunn, K.A., Kohlbeck, M.J. en B.W. Mayhew, 2013, The Impact of Market Structure on Audit Price and Quality, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2258091>.
- Eshleman, J.D. en B.P. Lawson, 2017, Audit Market Structure and Audit Pricing, *Accounting Horizons* 31 (1): 57–81.
- Feldman, E.R., 2006, A Basic Quantification of the Competitive Implications of the Demise of Arthur Andersen, *Review of Industrial Organization* 29 (3): 193–212.
- Francis, J.R., Michas, P.N. en S.E. Seavey, 2013, Does Audit Market Concentration Harm the Quality of Audited Earnings? Evidence from Audit Markets in 42 Countries, *Contemporary Accounting Research* 30 (1): 325–355.
- Gerakos, J. en C. Syverson, 2015, Competition in the Audit Market: Policy Implications, *Journal of Accounting Research* 53 (4): 725–775.
- Huang, T.-C., Chang, H. en J.-R. Chiou, 2016, Audit Market Concentration, Audit Fees, and Audit Quality: Evidence from China, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 35 (2): 121–145.
- Kallapur, S., Sankaraguruswamy, S. en Y. Zang, 2010, Audit Market Concentration and Audit Quality, available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1546356>.
- Krishnan, G.P., Ma, M. en W. Yan, 2015, Do Auditors with a Deep Pocket Provide a High Quality Audit?, Working Paper, Department of Accounting & Taxation, Kogod School of Business, American University, Washington.
- Lai, K.-W., 2013, Audit Reporting of Big 4 Versus Non-Big 4 Auditors: The Case of Ex-Andersen Clients, *The International Journal of Accounting* 48 (4): 495–524.
- Newton, N.J., Wang, D. en M. S. Wilkins, 2013, Does a Lack of Choice Lead to Lower Audit Quality? Evidence from Auditor Competition and Client Restatements, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 32 (3): 31–67.
- Pearson, T. en G. Trompeter, 1994, Competition in the Market for Audit Services: The Effect of Supplier Concentration on Audit Fees, *Contemporary Accounting Research* 11 (1): 115-135.
- Simunic, D.A., 1980, The Pricing of Audit Services: Theory and Evidence, *Journal of Accounting Research* 18 (1): 161–190.

Velte, P. en M. Stiglbauer, 2012, Audit Market Concentration and Its Influence on Audit Quality, *International Business Research* 5 (11): 146-161.

Optie 16 (Corporate model)

Geen empirische literatuur gevonden

Optie 17 (Afschaffen verplichte kantoor-/partnerrotatie)

Ball, F., Tyler, J. en P. Wells, 2015, Is Audit Quality Impacted by Auditor Relationships?, *Journal of Contemporary Accounting & Economics* 11 (2): 166–181.

Bedard, J.C. en K.M. Johnstone, 2010, Audit Partner Tenure and Audit Planning and Pricing, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 29 (2): 45–70.

Bratten, B., Causholli, M. en T.C. Omer, 2019, Audit Firm Tenure, Bank Complexity, and Financial Reporting Quality, *Contemporary Accounting Research* 36 (1): 295-325.

Cameran, M., Di Vincenzo, D. en E. Merlotti, 2005, The Audit Firm Rotation Rule: A Review of the Literature, available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=825404>.

Cameran, M., Francis, J.R., Marra, A. en A. Pettinicchio, 2015, Are There Adverse Consequences of Mandatory Auditor Rotation? Evidence from the Italian Experience, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 34 (1): 1-24.

Cameran, M., Negri, G. en A. Pettinicchio, 2015, The Audit Mandatory Rotation Rule: The State of the Art, *Journal of Financial Perspectives* 3 (2): 1-29.

Cameran, M., Prencipe, A. en M. Trombetta, 2016, Mandatory Audit Firm Rotation and Audit Quality, *European Accounting Review* 25 (1): 35-58.

Carcello, J.V. en A.L. Nagy, 2004, Audit Firm Tenure and Fraudulent Financial Reporting, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 23 (2): 55–69.

Carey, P. en R. Simnett, 2006, Audit Partner Tenure and Audit Quality, *The Accounting Review* 81 (3): 653–676.

Chen, C.-Y., Lin, C.-J. en Y.-C. Lin, 2008, Audit Partner Tenure, Audit Firm Tenure, and Discretionary Accruals: Does Long Auditor Tenure Impair Earnings Quality?, *Contemporary Accounting Research* 25 (2): 415–445.

Chi, W. en H. Huang, 2005, Discretionary Accruals, Audit-Firm Tenure and Audit-Partner Tenure: Empirical Evidence from Taiwan, *Journal of Contemporary Accounting & Economics* 1 (1): 65-92.

Chi, W., Huang, H., Liao, Y. en H. Xie, 2009, Mandatory Audit Partner Rotation, Audit Quality, and Market Perception: Evidence from Taiwan, *Contemporary Accounting Research* 26 (2): 359–391.

- Chi, W., Myers, L.A., Omer, T.C. en H. Xie, 2017, The Effects of Audit Partner Pre-Client and Client-Specific Experience on Audit Quality and on Perceptions of Audit Quality, *Review of Accounting Studies* 22 (1): 361-391.
- Chung, H., 2004, Selective Mandatory Auditor Rotation and Audit Quality: An Empirical Investigation of Auditor Designation Policy in Korea, Working Paper, Krannert Graduate School of Management, Purdue University.
- Copley, P. en M.S. Doucet, 1993, Auditor Tenure, Fixed Fee Contracts, and the Supply of Substandard Single Audits, *Public Budgeting & Finance* 13 (3): 23-36.
- Corbella, S., Florio, C., Gottib, G. en S.A. Mastrolia, 2015, Audit Firm Rotation, Audit Fees and Audit Quality: The Experience of Italian Public Companies, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation* 25: 46-66.
- Dao, M., Mishra, S. en K. Raghunandan, 2008, Auditor Tenure and Shareholder Ratification of the Auditor, *Accounting Horizons* 22 (3): 297-314.
- Ewelt-Knauer, C., Gold, A. en C. Pott, 2012, What Do We Know about Mandatory Audit Firm Rotation?, ICAS.
- Fargher, N., Lee, H.Y. en V. Mande, 2008, The Effect of Audit Partner Tenure on Client Managers' Accounting Discretion, *Managerial Auditing Journal* 23 (2): 161-186.
- Firth, M., Rui, O.M. en X. Wu, 2012, How Do Various Forms of Auditor Rotation Affect Audit Quality? Evidence from China, *The International Journal of Accounting* 47 (1): 109-138.
- Garcia-Blandon, J. en J.M. Argiles-Bosch, 2017, The Interaction Effects of Firm and Partner Tenure on Audit Quality, *Accounting and Business Research* 47 (7): 810-830.
- Geiger, M.A. en K. Raghunandan, 2002, Auditor Tenure and Audit Reporting Failures, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 21 (1): 67-78.
- Ghosh, A. en D. Moon, 2005, Auditor Tenure and Perceptions of Audit Quality, *The Accounting Review* 80 (2): 585-612.
- Gold, A., Molls, F., Pott, C. en C. Watrin, 2012, The Effect of Engagement and Review Partner Tenure and Rotation on Audit Quality: Evidence from Germany, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1631947>.
- González-Díaz, B., García-Fernández, R. en A. López-Díaz, 2015, Auditor Tenure and Audit Quality in Spanish State-Owned Foundations, *Revista de Contabilidad – Spanish Accounting Review* 18 (2): 115-126.
- Hijink, J.B.S., De Jong, B.J. en L. in 't Veld, 2018, De effecten van (verplichte) roulatie van accountantskantoor in de Nederlandse praktijk, Onderzoekcentrum Onderneming & Recht, Radboud Universiteit, beschikbaar via <https://www.veb.net/media/3931/rapport-onderzoek-effecten-accountantsroulatie-def-28-01-2018.pdf>.

- Jenkins, D.S. en U. Velury, 2008, Does Auditor Tenure Influence the Reporting of Conservative Earnings?, *Journal of Accounting and Public Policy* 27 (2): 115–132.
- Johnson, V.E., Khurana, I.K. en J.K. Reynolds, 2002, Audit-Firm Tenure and the Quality of Financial Reports, *Contemporary Accounting Research* 19 (4): 637–660.
- Kim, H., Lee, H. en J.E. Lee, 2015, Mandatory Audit Firm Rotation and Audit Quality, *The Journal of Applied Business Research* 31 (3): 1089-1106.
- Knechel, W.R. en A. Vanstraelen, 2007, The Relationship between Auditor Tenure and Audit Quality Implied by Going Concern Opinions, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 26 (1): 113-131.
- Kwon, S.Y., Lim, Y. en R. Simnett, 2014, The Effect of Mandatory Audit Firm Rotation on Audit Quality and Audit Fees: Empirical Evidence from the Korean Audit Market, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 33 (4): 167-195.
- Lennox, C.S., Wu, X. en T. Zhang, 2014, Does Mandatory Rotation of Audit Partners Improve Audit Quality?, *The Accounting Review* 89 (5): 1775-1803.
- Li, D., 2010, Does Auditor Tenure Affect Accounting Conservatism? Further Evidence, *Journal of Accounting & Public Policy* 29 (3): 226–241.
- Litt, B., Sharma, D.S., Simpson, T. en P.N. Tanyi, 2014, Audit Partner Rotation and Financial Reporting Quality, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 33 (3): 59-86.
- Manry, D., Mock, T. en J. Turner, 2008, Does Increased Partner Tenure Reduce Audit Quality?, *Journal of Accounting, Auditing & Finance* 23 (4): 553–572.
- Myers, J.N., Myers, L.A. en T.C. Omer, 2003, Exploring the Term of the Auditor-Client Relationship and the Quality of Earnings: A Case for Mandatory Auditor Rotation?, *The Accounting Review* 78 (3): 779-799.
- Nagy, A., 2005, Mandatory Audit Firm Turnover, Financial Reporting Quality, and Client Bargaining Power: The Case of Arthur Andersen, *Accounting Horizons* 19 (2): 51-68.
- Ruiz-Barbadillo, E., Gomez-Aguilar, N. en N. Carrera, 2009, Does Mandatory Audit Firm Rotation Enhance Auditor Independence? Evidence from Spain, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 28 (1): 113–135.
- Stanley, J.D. en F.T. DeZoort, 2007, Audit Firm Tenure and Financial Restatements: An Analysis of Industry Specialization and Fee Effects, *Journal of Accounting and Public Policy* 26 (2): 131–159.
- Vanstraelen, A., 2000, Impact of Renewable Long-Term Audit Mandates on Audit Quality, *The European Accounting Review* 9 (3): 419-442.
- Walker, P.L., Lewis, B.L. en J.R. Casterella, 2001, Mandatory Auditor Rotation: Arguments and Current Evidence, *Accounting Enquiries* 10 (2): 209-242.

Wang, X., Wang, Y., Yu, L., Zhao, Y. en Z. Zhang, 2015, Engagement Audit Partner Experience and Audit Quality, *China Journal of Accounting Studies* 3 (3): 230-253.

Willekens, M., Dekeyser, S. en I. Simac, 2019, EU Statutory Audit Reform: Impact on Costs, Concentration and Competition, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, Directorate-General for Internal Policies, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631057/IPOL_STU\(2019\)631057_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631057/IPOL_STU(2019)631057_EN.pdf).

Optie 18 (Verbeteren educatie accountantsopleiding)

Arthur A. en A. Woodland, 2010, Education Requirements, Audit Fees, and Audit Quality, *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 29 (2): 1-25.

Annex: Belangrijkste bevindingen per artikel

Optie 1 (Verstevigen governance gecontroleerde ondernemingen)

Referentie	Indicator	Onderzoeksmethode	Land	Periode	Belangrijkste bevindingen
Abbott e.a. (2004)	Waarschijnlijkheid van financial restatements	Regressieanalyse	VS	1991-1999	Onafhankelijkheid AC en mate van activiteit AC (bijeenkomst tenminste vier keer per jaar) is negatief gecorreleerd met financial restatements. Hetzelfde geldt voor ACs met tenminste één lid met financiële expertise.
Asare e.a. (2019)	Waiving Economically Important Misstatements (EIM)	Regressieanalyse (850 audit engagements)	Nederland	2005-2010	Waiving EIM is minder waarschijnlijk bij onafhankelijke governance structuren.
Bédard en Gendron (2010)	Divers	Literatuurstudie Meta-perspectief Review van 103 AC-studies gepubliceerd tussen 1994 en 2008 in 18 tijdschriften	Divers (62% van de studies heeft betrekking op de VS)	Divers	Een groot deel van de studies laat een positieve associatie zien tussen de kwaliteitsindicator en de onafhankelijkheid van de AC alsmede de competenties van haar leden. De omvang van de AC laat een diffuus beeld zien (zowel positieve als negatieve associaties).

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Bruynseels en Cardinaels (2014)	Earnings management Afgeven van een going-concern waarschuwing	Regressieanalyse	VS	2004-2008	Bedrijven waarbij AC-leden "vriendschapsbanden" hebben met de CEO houden zich meer met earnings management bezig. Accountants zijn minder snel geneigd going-concern waarschuwingen af te geven of zwakheden in de interne controle te melden als er "vriendschapsbanden" bestaan. "Adviesnetwerken" (i.e. connecties uit opleiding en werk) laten geen significant effect zien.
DeZoort e.a. (2002)	Divers	Literatuurstudie	Divers	Divers	Uit het onderzoek komt het volgende beeld naar voren: - een positieve relatie tussen de onafhankelijkheid van ACs / sterkte van de governance structuur en de kwaliteitsindicator; - bedrijven waarvan ACs vaker per jaar samenkomen worden minder vaak gesanctioneerd voor frauduleuze of misleidende financiële rapportage.
Dhaliwal e.a. (2015)	Afgeven van een going-concern waarschuwing	Regressieanalyse	VS	1995-2009	Geen consistent bewijs dat invloed van het management op de keuze van de externe accountant een negatieve invloed heeft op de kwaliteit.
Ghafran en O'Sullivan (2013)	Divers	Literatuurstudie	Divers	Divers	Uit het onderzoek komt het volgende algemene beeld naar voren (op een aantal uitzonderingen na):

					<ul style="list-style-type: none"> - een positieve relatie tussen de onafhankelijkheid, expertise en mate van activiteit van ACs en de kwaliteitsindicator. <p>Gerapporteerde neveneffecten in onderzochte studies:</p> <ul style="list-style-type: none"> - onafhankelijke en actieve ACs gaan gepaard met lagere kosten voor schulden; - de benoeming van AC-leden met auditervaring in vergelijking met financiële managementervaring (Davidson e.a., 2004) en boekhoudkundige financiële expertise in vergelijking met niet-boekhoudkundige expertise (Defond e.a., 2005) genereert een hogere waarde van het bedrijf; - Henry (2008) komt, in tegenstelling hiermee, in een studie voor Australië tot geen significant effect met betrekking tot de invloed van een AC op de bedrijfswaarde; - AC-expertise en de onafhankelijkheid van het bestuur zijn positief geassocieerd met de reactie van de markt op winstverwachtingen (Karamanou en Vafeas, 2005).
Hurley e.a. (2019)	Auditkwaliteit	Lab experiment	VS	2014	In het experiment wordt de economische verantwoordelijkheid jegens de manager geëlimineerd en vervangen door psychologische verantwoordelijkheid jegens de investeerder. De manager vertegenwoordigt in

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					<p>dit experiment de bedrijfsbelangen en kan minder kritisch zijn op de kwaliteit van de controle, terwijl de investeerder meer waarde hecht aan de accuratesse van de controle. Het experiment wijst uit dat alleen het verbreken van de commerciële band met het management niet voldoende is om de kwaliteit te verhogen. Echter, als het samengaat met een meer expliciete verantwoordelijkheid jegens de investeerder, dan leidt het wel tot een toename in auditkwaliteit.</p> <p>De resultaten laten zien dat de auditkwaliteit wordt verbeterd wanneer de partij die een auditor selecteert (b.v. een AC) geen economische verantwoording aflegt aan managers.</p>
Lin en Hwang (2010)	Earnings management (proxied by discretionary / abnormal accruals)	Literatuurstudie (48 studies)	Divers	Divers	<p>Uit het onderzoek komt het volgende beeld naar voren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een negatieve relatie tussen earnings management en de onafhankelijkheid van ACs, haar grootte, expertise en het aantal bijeenkomsten; - een positieve relatie tussen het aandelenbezit van ACs en earnings management.
Lin e.a. (2006)	Earnings restatement	Regressieanalyse	VS	2000	Er wordt alleen een negatief verband gevonden tussen earnings restatements en de grootte van ACs. Geen significant effect is er voor de

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					onafhankelijkheid, financiële expertise, mate van activiteit en aandeelbezit van ACs.
Rainsbury e.a. (2009)	Kwaliteit van de financiële rapportage	Regressieanalyse	Nieuw-Zeeland	2001	Geen significante relatie tussen de kwaliteit van ACs en de kwaliteitsindicator. De kwaliteit van ACs heeft weinig invloed op externe audit fees.
Xie e.a. (2003)	Discretionary current accruals	Regressieanalyse	VS	1992, 1994 en 1996	Bedrijven met actievere ACs en AC-leden met een grotere financiële achtergrond hebben lagere discretionary current accruals.

Optie 2 (Verbeteren kwaliteit verslaggeving gecontroleerde ondernemingen)

Referentie	Indicator	Onderzoeksmethode	Land	Periode	Belangrijkste bevindingen
Abbott e.a. (2016)	Financiële rapportagekwaliteit (o.a. abnormal accruals)	Regressieanalyse op basis van o.a. surveydata	VS	2009	Het effect van interne audit competentie / onafhankelijkheid op de kwaliteitsindicator is afhankelijk van de onafhankelijkheid / competentie van de interne accountant.
Christ e.a. (2015)	Financiële rapportagekwaliteit (o.a. abnormal accruals)	Regressieanalyse op basis van o.a. surveydata	VS	2000-2005	Het roteren van interne accountants tussen de Internal Audit Function (IAF) en operationeel management leidt tot een lagere financiële rapportagekwaliteit, hetgeen gemitigeerd kan worden door consistent IAF-leiderschap/IAF-supervisie, AC-toezicht en managementtoezicht.
Davidson e.a. (2005)	Earnings management (discretionary accruals)	Regressieanalyse	Australië	2000	Presentie/absentie van IAF heeft geen significante invloed op earnings management.
Felix, Jr. e.a. (2001)	Audit fees	Regressieanalyse op basis van o.a. surveydata	VS	1996	Audit fees zijn negatief geassocieerd met IAF contribution.
Pizzini e.a. (2011)	Audit delays	Regressieanalyse (292 bedrijf/jaar-observaties)	VS	2000-2004	Audit delay is negatief geassocieerd met IAF quality.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Prawitt e.a. (2009)	Earnings management (abnormal accruals, propensity to meet or barely beat analysts' earnings forecasts)	Regressieanalyse	VS	2000-2005	Er is een negatieve relatie tussen IAF- kwaliteit en earnings management.
Prawitt e.a. (2011)	Audit fees	Regressieanalyse (572 bedrijf/jaar-observaties)	VS	2000-2005	Audit fees zijn negatief geassocieerd met IAF contribution.
Prawitt e.a. (2012)	Financiële rapportagekwaliteit (risico dat de financiële overzichten misleidende of frauduleus gerapporteerde cijfers bevatten)	Regressieanalyse (334 bedrijf/jaar-observaties)	VS	2000-2002	In-house IAF contribution is positief geassocieerd met auditkwaliteit. Uitbesteding van tenminste een deel van de werkzaamheden van de IAF aan de externe auditor verlaagt het boekhoudrisico. Het boekhoudrisico neemt af naarmate het percentage aan de externe auditor uitbesteed werk toeneemt.

Optie 3 (Stimuleren focus accountants op kwaliteit)

Referentie	Indicator	Onderzoeksmethode	Land	Periode	Belangrijkste bevindingen
Asare e.a. (2019)	Waiving Economically Important Misstatements (EIM)	Regressieanalyse (850 audit engagements)	Nederland	2005-2010	Waiving EIM is meer waarschijnlijk als economische prikkels van auditors (b.v. hoogte audit fees) stijgen.
Van Brenk (2017)	Audit partner rapportage beslissingen	Experimenteel	Nederland	2015	<p>De impact van beloningssystemen hangt van de persoon af waarom het gaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - winstdeling werkt positief uit, echter alleen als het gaat om kleine klanten en de accountant gevoelig is voor zowel positieve als negatieve prikkels; - winstdeling kan negatief uitwerken voor open en intrinsiek gemotiveerde accountants, echter niet voor andere types. <p>Optimaal zou dus zijn als beloningssystemen binnen een bedrijf verschillen naarmate de situatie en persoon anders is.</p>
Van Brenk e.a. (2019)	Audit partner rapportage beslissingen	Experimenteel (450 audit partners and managers)	Nederland	2018	<p>De hoogste auditkwaliteit wordt behaald wanneer winstdeling is gebaseerd op de bedrijfsprestaties (i.p.v. partnerprestaties), het klantbelang laag is (lage relatieve audit fees) en de belonings- en strafgevoeligheid hoog is.</p> <p>Dus niet alleen economische prikkels maar ook persoonlijkheidskenmerken zijn van invloed op de auditkwaliteit.</p>

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Carcello e.a. (2000)	Afgeven van going-concern waarschuwingen	Experimenteel onderzoek Regressieanalyse op basis van een survey	VS	1987-1991	Kwaliteitsindicator wordt niet direct beïnvloed door de aard van het beloningssysteem.
Dekeyser e.a. (2016)	Auditkwaliteit	Regressieanalyse	België	2007-2012	Partnervermogen is positief geassocieerd met auditkwaliteit. De omvang van op fee gebaseerde compensatie is negatief geassocieerd met auditkwaliteit, echter alleen wanneer een niet-financiële noodlijdende cliënt wordt gecontroleerd.
Ernstberger e.a. (2019)	Discretionary accruals	Regressieanalyse (511 bedrijf/jaar-observaties)	Duitsland	2007-2013	<u>Beloningsbeleid/Winstdeling</u> Positieve relatie tussen "kleine winstpools" (i.e. partners delen winst op een lokaal niveau) en discretionary accruals. Positieve relatie tussen hoge variabele partnercompensatie en discretionary accruals. Dus beloningsbeleid met een hoge variabele beloning en kleine winstpools gaan gepaard met een lagere auditkwaliteit. Deze relatie is het sterkst voor auditors in middelgrote auditkantoren omdat deze kantoren te groot zijn voor auditpartners die elkaar wederzijds controleren en te klein zijn voor het hebben van geavanceerde gecentraliseerde monitoringsystemen.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Hoopes e.a. (2018)	Auditkwaliteit (percentage of misstated financial statements)	Regressieanalyse	VS	2004-2013	Hoogte van (absolute en relatieve ¹³) salarissen is positief gecorreleerd met hogere auditkwaliteit. Significant positieve relatie tussen hogere salarissen en audit fees.
Knechel e.a. (2013)	Accountantsfouten bij afgeven going-concern waarschuwing	Regressieanalyse	Zweden	2001-2008	Negatief verband tussen de hoogte van de beloning en gemaakte fouten door accountant bij afgeven van going-concern waarschuwing.
Liao e.a. (2017)	Discretionary accruals Perceived audit quality by investors	Regressieanalyse (10.142 bedrijf/jaar-observaties)	China (In China moeten zowel de accountant als de OKB-er het audit rapport ondertekenen)	2001-2009	Als accountant en OKB-er in het verleden eerder hebben samengewerkt, dan verhoogt dit de auditkwaliteit en auditefficiëntie. Als de namen van zowel de accountant als de OKB-er openbaar worden gemaakt en beiden een lange gezamenlijke werkgeschiedenis hebben, dan gaat de auditkwaliteit in de oordeelsvorming van investeerders omhoog.
Trompeter (1994)	Objectiviteit van de accountant	Experimenteel onderzoek Regressieanalyse op basis van een survey	VS	1992	De mate van winstdeling is belangrijk voor de onafhankelijkheid van een accountant. Als de winstdeling op basis van de lokale vestiging plaatsvindt, hebben partners meer invloed op hun eigen beloning en er is bewijs dat dit leidt tot een minder kritische houding jegens klanten dan wanneer winstdeling plaatsvindt op basis van de gehele organisatie. De mate

¹³ Relatief tot het salaris voor consulting, belasting, en informatietechnologie.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					van striktheid van de Generally Accepted Accounting Principles (GAAP) is ook van belang voor de relatie tussen winstdeling en onafhankelijkheid. Als er minder ruimte voor eigen interpretatie is, komt de onafhankelijkheid van de accountant minder in het geding.
--	--	--	--	--	--

Optie 5 (Versterken kwaliteitswaarborgen van de accountantsorganisaties)

Referentie	Indicator	Onderzoeksmethode	Land	Periode	Belangrijkste bevindingen
Bédard e.a. (2014)	Earnings management	Regressieanalyse	Frankrijk	2000-2011	De auditkwaliteit (gemeten aan de hand van een maatstaf voor earnings management), de kosten van een audit (gemeten aan de hand van audit fees) en de efficiëntie van de audit (gemeten aan de hand van audit report lag) worden niet significant beïnvloed door openbaarmaking van additionele informatie (zoals <i>Justification of Assessments / Key Audit Matters</i>) door accountants. Ook de markt reageert niet.
Deumes e.a. (2012)	Earnings management	Regressieanalyse	EU landen (Oostenrijk, Duitsland, Nederland, VK)	2008	Het uitbrengen van transparantieverlagen met informatie over het bestuur van accountantsorganisaties heeft geen significante invloed op de waargenomen auditkwaliteit. Alleen als het accountantsbedrijf een statement afgeeft over haar interne kwaliteitscontrole-systeem is er een klein effect.
Gutierrez e.a. (2018)	Investors' reaction (proxied by cumulative absolute abnormal returns and abnormal trading volume around the date of the public distribution of the annual	Regressieanalyse	VK	2011-2015	De extra transparantievereisten voor wat betreft het auditrapport hebben geen significante invloed op de reactie van beleggers, audit fees en auditkwaliteit. De extra eisen betroffen: (i) assessed risks of material misstatement, (ii) the materiality threshold used in the

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

	<p>report, which includes the auditor's report)</p> <p>Audit fees (proxied by the logarithm of total fees paid to the auditor for audit services)</p> <p>Audit quality (proxied by absolute value of discretionary accruals)</p>				<p>engagement, and (iii) the scope of the audit (FRC 2013)¹⁴.</p> <p>Deze resultaten zijn deels in tegenspraak met die van Reid e.a. (2019).</p>
La Rosa e.a. (2019)	Beleggersvertrouwen	Regressieanalyse	10 Europese landen	2010-2012	Beleggersvertrouwen neemt toe na het uitbrengen van transparantieverslagen (met informatie over corporate governance). Geen empirisch bewijs voor impact op marktconcentratie.
Lennox e.a. (2019)	Investors' reaction	Regressieanalyse	VK	2013-2014	De resultaten komen overeen met die van Gutierrez e.a. (2018): de extra transparantievereisten met betrekking tot Risks of Material Misstatement (RMM) hebben geen significante invloed op de reactie van beleggers.
Reid e.a. (2019)	Financial reporting quality (abnormal accruals, propensity to just meet or beat analyst	Regressieanalyse	VK	2011-2014	De nieuwe vereisten aan de accountantsverslagen lijken de financial reporting quality aanzienlijk te hebben

¹⁴ FRC, 2013, International Standard on Auditing (UK and Ireland) 700: The Independent Auditor's Report on Financial Statements, revised June, beschikbaar via [https://www.frc.org.uk/Our-Work/Publications/Audit-and-Assurance-Team/ISA-700-\(UK-and-Ireland\)-700-\(Revised\)-File.pdf](https://www.frc.org.uk/Our-Work/Publications/Audit-and-Assurance-Team/ISA-700-(UK-and-Ireland)-700-(Revised)-File.pdf).

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

	forecasts, earnings response coefficients Audit costs (audit fees, audit delay)				verbeterd zonder de kosten te hebben verhoogd. De extra eisen betroffen: (i) assessed risks of material misstatement, (ii) the materiality threshold used in the engagement, and (iii) the scope of the audit (FRC 2013) ¹⁵ .
Vanstraelen e.a. (2012)	Informatie in transparantieverlagen	Interviews	Verschillende EU landen	2011	De gebruikers van auditrapporten zijn minder geïnteresseerd in informatie over het auditproces (zoals de door de auditor gebruikte methode) en informatie over het auditteam, of statistieken over de aanwerving van personeel. De gebruikers zijn eerder geïnteresseerd in meer informatie over auditbevindingen, zoals belangrijke risicogebieden, de kwaliteit van het interne controlesysteem, de evaluatie door de auditor van de grondslagen voor financiële verslaggeving en werkwijzen, kritische boekhoudkundige schattingen en managementoordelen.

¹⁵ FRC, 2013, International Standard on Auditing (UK and Ireland) 700: The Independent Auditor's Report on Financial Statements, revised June.

Optie 6 (Verbreden handhavingsbeleid)

Referentie	Indicator	Onderzoeksmethode	Land	Periode	Belangrijkste bevindingen
Beck e.a. (2018)	Auditkwaliteit (verschillende maatstaven)	Regressieanalyse	VS	2005-2013	De door de PCAOB bestrafte accountantsorganisaties hebben na bekendmaking van een disciplinerende actie op organisatieniveau weliswaar het aantal controlecliënten zien teruglopen, maar de kwaliteit van de resterende wettelijke controles is niet verbeterd. Ook laat de kwaliteit van de wettelijke controle bij controlecliënten die afscheid namen en naar een andere accountantsorganisatie overstapten, geen verbetering zien. Klanten die bij het gedisciplineerde accountantskantoor bleven betaalden een hogere audit fee (maar ontvingen geen hogere auditkwaliteit).
Carcello e.a. (2011)	Accruals-based earnings management	Regressieanalyse	VS	2004-2006	Het PCAOB-inspectieproces heeft geleid tot een verbeterde auditkwaliteit.
Carson e.a. (2017)	Level of abnormal accruals, working capital accruals, discretionary revenues, the incidence of small profits and timely	Regressieanalyse (difference-in-difference design)	51 landen	2003-2012	Auditkwaliteit neemt toe nadat POB-inspecties (i.e. inspecties door Public Oversight Bodies) beginnen; dit effect is sterker voor Big 4-auditors en afhankelijk van de inspectiekenmerken.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

	loss recognition of audit firms' client companies				
Chang en Chou (2008)	Discretionary accruals	Regressieanalyse (16.511 observaties)	Taiwan	1997-2007	Na individuele auditor disciplinaire maatregelen door de toezichthouder (Financial Supervisory Commission) verbetert de auditkwaliteit van het kantoor, echter alleen voor de groep van Big N-kantoren; niet-Big N-kantoren laten geen significant effect zien (mogelijk als gevolg van een kleiner reputatie-effect).
DeFond en Lennox (2017)	Internal control opinions	Regressieanalyse (difference-in-difference design)	VS	2010-2013	PCAOB-inspecties verbeteren de kwaliteit van interne control audits. Hogere deficiencies rates in internal control audits in PCAOB-inspecties leiden tot hogere audit fees.
De Fuentes Barbera e.a. (2010)	Discretionary accruals Likelihood of loss reporting	Regressieanalyse (210.273 bedrijf/jaar-observaties)	Spanje	1992-2008	Auditkwaliteit neemt toe na het begin van inspecties. De toename van de auditkwaliteit is gevoelig voor de hoogte van de sanctie (voor de organisatie / individuele accountant).
De Fuentes e.a. (2015)	Loss avoidance through extraordinary items, abnormal accruals	Regressieanalyse	Spanje	1995-2007	Ambigue resultaten

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Fung e.a. (2017)	Auditkwaliteit (verschillende maatstaven)	Regressieanalyse	55 landen	2002-2014	Het internationale inspectieprogramma van PCAOB heeft een positieve externaliteit: het heeft een positief effect op de auditkwaliteit van niet-Amerikaanse cliënten van buitenlandse auditors.
Krishnan e.a. (2017)	Abnormal accruals	Regressieanalyse	22 landen	2000-2013	PCAOB internationale inspecties leiden tot hogere auditkwaliteit; het effect is sterker voor PCAOB's joint inspecties dan voor PCAOB standalone inspecties.
Lamoreaux (2016)	Earnings management (verschillende maatstaven)	Regressieanalyse	VS	1999-2012	Individuele accountants die onderworpen zijn aan PCAOB-inspecties leveren een hogere auditkwaliteit dan accountants die dat niet zijn. Niet onderzocht is of de kosten van het inspectieprogramma opwegen tegen de verbetering van de auditkwaliteit.
Qi e.a. (2015)	Discretionary accruals	Regressieanalyse	China	2001-2012	Na sanctionering verbetert de auditkwaliteit van de individuele accountant (mogelijk als gevolg van grotere kans op baanverlies en reputatieschade). Ook is er aanwijzing voor beursverliezen voor het gecontroleerde bedrijf.

Optie 7 (Audit only)

Referentie	Indicator	Onderzoeksmethode	Land	Periode	Belangrijkste bevindingen
Antle e.a. (2006)	Abnormal accruals	Regressieanalyse	VK	1994-2000	Verlenen van niet-auditdiensten heeft positief effect op auditkwaliteit. Empirisch bewijs voor knowledge spillovers (economies of scope) tussen niet-auditdiensten en auditdiensten (en vice versa).
Asare e.a. (2019)	Waiving Economically Important Misstatements (EIM)	Regressieanalyse (850 audit engagements)	Nederland	2005-2010	Waiving EIM is meer waarschijnlijk bij meer verlenen van niet-auditdiensten.
Ashbaugh e.a. (2003)	Discretionary accruals	Regressieanalyse	VS	2001	Geen significant verband tussen mate van verlenen niet-auditdiensten en auditkwaliteit. Auteurs vinden geen systematisch bewijs voor de bewering van Frankel e.a. (2002) dat de onafhankelijkheid van de accountant in het gedrang komt wanneer klanten hoge niet-auditkosten betalen in verhouding tot de totale kosten.
Beattie en Fearnley (2002)	Divers	Literatuurstudie	Divers	Divers	Algemene bevinding dat hogere non-audit fees gepaard gaan met hogere audit fees. Er bestaat geen duidelijk bewijs dat kostenbesparingen door verlenen van auditdiensten en niet-auditdiensten worden

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					doorberekend aan de auditee. Er zijn evenmin aanwijzingen dat audit als "loss leader" wordt gebruikt.
Bell e.a. (2015)	Overall quality of an engagement (quality review door collega-accountants) Totaal aantal audit deficiencies	Regressieanalyse Interviews	VS	2011-2013	Geen significant verband, gemiddeld genomen, tussen de totale Non-Audit Services (NAS) fees van Big 4-kantoren en auditkwaliteit. De levering van adviesdiensten is positief geassocieerd met de auditkwaliteit voor SEC-registranten (bedrijven die onder de verplichte controle vallen) en negatief geassocieerd met de kwaliteit voor private bedrijven die buiten de verplichte controle vallen.
Bouwens (2017)	Divers	Literatuurstudie	Divers	Divers	In veel gevallen wijst het onderzoek in de richting van een verhoging van kwaliteit als controle naast advies door hetzelfde kantoor wordt verleend. Dit voordeel kan worden toegeschreven aan kennisoverdracht waar accountants profiteren van de kennis van de collega's die advies geven bij diezelfde organisatie.
Van Brenk (2018)	Divers	Literatuurstudie Reactie op Green Paper "Structuurmodellen Accountancy"	Divers	Divers	Er is bewijs voor een negatieve invloed van het combineren van controle en advies op auditkwaliteit.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Causholli e.a. (2014)	Discretionary accruals	Regressieanalyse	VS	2000-2001	Empirisch bewijs voor een lagere auditkwaliteit bij klanten die in het huidige jaar weinig adviesopdrachten afnemen maar vanwege hoge groei veel mogelijkheid hebben voor het afnemen van veel toekomstige adviesopdrachten bij dezelfde auditor.
Chung en Kallapur (2003)	Abnormal accruals	Regressieanalyse (1.871 klanten van Big 5 audit firms)	VS	2000-2001	Geen significant verband tussen het verlenen van adviesdiensten en auditkwaliteit.
Ciconte III e.a. (2014)	Earnings management	Regressieanalyse	VS	2003-2013	Empirisch bewijs dat klanten voordeel hebben van joint provision.
Ciconte III e.a. (2017) ¹⁶					De winstgevendheid van het gecontroleerde bedrijf wordt afgeremd als het accountantskantoor een smaller pakket aan diensten verleent.
Defond e.a. (2002)	Propensity to issue going concern audit opinions (surrogaat voor onafhankelijkheid van de auditor)	Regressieanalyse	VS	2000-2001	Geen significant verband tussen kwaliteitsindicator en non-audit service fees / total fees / audit fees. Het leveren van niet-auditdiensten schaadt de onafhankelijkheid van de auditor dus niet.

¹⁶ Informatie verkregen uit Bouwens (2017). Artikel niet kunnen terugvinden op het internet.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Ferguson e.a. (2004)	Earnings management (3 proxies)	Regressieanalyse	VK	1996-1998	Verlenen van niet-auditdiensten doet abnormal accruals stijgen.
Francis (2006)	Divers	Literatuurstudie	Divers	Divers	Geen "smoking gun" bewijs dat adviesdiensten gepaard gaan met auditfouten.
Francis en Ke (2006)	Market's valuation of earnings surprises	Regressieanalyse	VS	1999-2002	Er bestaat een negatieve perceptie bij investeerders als bedrijven hoge adviesvergoedingen betalen en deze negatieve perceptie vermindert het vertrouwen van beleggers in de kwaliteit van de gerapporteerde earnings.
Frankel e.a. (2002)	Abnormal accruals	Regressieanalyse	VS	2001	Verlenen van niet-auditdiensten doet abnormal accruals stijgen (→ volgens Ashbaugh e.a. (2003) berust deze conclusie op een misspecificatie van het model). De onafhankelijkheid van de accountant komt in het gedrang wanneer klanten hoge niet-auditkosten betalen in verhouding tot de totale kosten.
Geiger en Rama (2003)	Likelihood of receiving a going-concern modified audit opinion	Regressieanalyse	VS	2000-2001	Er is geen bewijs van een significant nadelig effect van adviesdiensten op auditkwaliteit voor steekproef van bedrijven met financiële problemen.
Gwilliam e.a. (2012)	Divers	Literatuurstudie	Divers	Divers	Het onderzoek biedt een enigszins gemengd beeld van de effecten van joint provision op de onafhankelijkheid van de

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					accountant en de kwaliteit van de audit. Het onderzoek en de argumenten ter ondersteuning van limieten voor het verlenen van adviesdiensten aan een controlecliënt zijn iets substantiëler in vergelijking met argumenten die joint provision ondersteunen.
Habib (2012)	Divers	Literatuurstudie (meta-analyse 45 studies)	Divers	Divers	Negatief verband tussen mate van niet-auditdiensten en auditkwaliteit.
Holm (2016)	Onafhankelijkheid van de auditor	Regressieanalyse (3.238 bedrijf/jaar-observaties)	Denemarken (afgezet tegen Finland, Duitsland, Zweden en VK) Auditors in Denemarken leveren relatief veel adviesdiensten	2010-2013	De bevindingen ondersteunen de bezorgdheid van toezichthouders dat OOB-auditors met hoge niveaus van adviesdiensten eerder kans lopen ten prooi te vallen aan eigenbelang.
Joe en Vandervelde (2007)	Risk assessments	Experimenteel onderzoek (84 auditors van een Big 4-kantoor)	VS	2005	Dit paper ondersteunt het knowledge spillover effect.
Kinney, Jr. e.a. (2004)	Restatements	Regressieanalyse	VS	1995-2000	Negatieve relatie tussen leveren van adviesdiensten en auditkwaliteit. Dit is consistent met het argument dat adviesdiensten een economische

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					afhankelijkheid tussen auditor en klant zouden kunnen creëren.
Koh e.a. (2013)	Earnings quality	Regressieanalyse	VS	1978-1980	Accountantskantoren die aan een bedrijf naast controle adviesdiensten geven, leveren een betere kwaliteit.
Lennox (2016)	Accounting misstatements, tax-related misstatements, and auditors' going-concern opinions	Regressieanalyse (difference-in-difference design)	VS	2002-2013	Restricties op de hoeveelheid tax services die aangeboden mogen worden door auditors heeft geen significante invloed gehad op auditkwaliteit.
Li en Lin (2005)	Earnings restatements	Regressieanalyse	VS	2000	Geen significant verband tussen adviesdiensten en auditkwaliteit.
Lim en Tan (2008)	Propensity to issue going-concern opinion	Regressieanalyse (9.501 bedrijf/jaar-observaties)	VS	2000-2001	Het effect op auditkwaliteit is afhankelijk van de vraag of de niet-auditdiensten worden geleverd door industry specialist auditors of niet. Auditkwaliteit loopt eerder schade op als de diensten worden aangeboden door niet-specialisten.
Lisic e.a. (2014)	Auditkwaliteit (verschillende maatstaven, waaronder auditor going concern reporting errors, client misstatements,	Regressieanalyse	VS	2003-2011	Een hoger aandeel in de totale opbrengsten uit niet-auditdiensten heeft geen negatief effect op de auditkwaliteit. Een aantal resultaten laten een positieve relatie zien tussen aandeel niet-auditdiensten en auditkwaliteit.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

	client discretionary accruals)				Beleggers beoordelen de auditkwaliteit echter lager als door het auditkantoor meer niet-auditdiensten worden aangeboden.
Meckfessel en Sellers (2017)	Restatements	Regressieanalyse	VS	2000-2009	De omvang van adviesdiensten (relatief tot totale opbrengsten) in Big 4-accountantskantoren heeft een negatieve invloed op auditkwaliteit.
Mitra (2007)	Abnormal accruals	Regressieanalyse	VS	2000-2001	Geen significant effect gevonden als alleen gekeken wordt naar olie- en gasbedrijven.
Mowchan (2016)	Discretionary accruals	Regressieanalyse	VS	2003-2011	De omvang van adviesdiensten in Big 4-accountantskantoren heeft een negatieve invloed op auditkwaliteit.
Palmrose (1986)	Audit fees	Regressieanalyse	VS	1980-1981	Er is een positieve relatie tussen fees voor audit en niet-auditdiensten.
Reynolds e.a. (2004)	Discretionary accruals (proxy for auditor objectivity)	Regressieanalyse	VS	2001	Er is een significant positieve associatie tussen het niveau van fees voor niet-auditdiensten en discretionary accruals (consistent met Frankel e.a. (2002)). Dit resultaat wordt echter gedreven door kleine en middelgrote snel groeiende bedrijven. Als hier voor gecorrigeerd wordt is er geen significant effect meer.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Ruddock e.a. (2006)	News-based earnings conservatism (as proxy for independency)	Regressieanalyse	VS	1993-2000	Geen bewijs dat joint provision auditkwaliteit schaadt.
Simon (1985)	Audit fees	Regressieanalyse	VS	1978-1983	Replication van Simunic (1984) met een meer recente dataset. Dit werk bevestigt Simunic's resultaten.
Simunic (1984)	Audit fees	Regressieanalyse	VS	1976-1977	Knowledge spillovers van niet-auditdiensten naar auditdiensten. Audit fees van bedrijven die ook adviesdiensten bij hun auditor afnemen zijn significant hoger dan van bedrijven die dat niet doen.
Srinidhi en Gul (2007)	Accrual quality	Regressieanalyse	VS	2000-2001	Non-audit fee heeft een significant negatief effect en audit fee een significant positief effect op accrual quality.
Whisenant e.a. (2003)	Relatie tussen audit fees en non-audit fees	Regressieanalyse	VS	2001	Empirisch bewijs dat audit fees en non-audit fees indirect gerelateerd zijn via de parameters die de fees bepalen.
Willekens e.a. (2019)	Divers	Literatuursamenvatting (paragraaf 3.3.1)	Divers	Divers	Geen eenduidig empirisch bewijs voor effect van joint provision.

Optie 14 (Joint Audit)

Referentie	Indicator	Onderzoeksmethode	Land	Periode	Belangrijkste bevindingen
André e.a. (2016)	Abnormal accruals	Regressieanalyse (3.155 observaties)	Frankrijk (joint audit), VK, Italië	2007-2011	Significant hogere audit fees (circa 40%) in Frankrijk (joint audit) vergeleken met de VK (single audit) maar geen bewijs voor betere auditkwaliteit.
Audousset-Coulier (2015)	Audit fee	Regressieanalyse (254 observaties)	Frankrijk (joint audit)	2002-2003	De audit fee in een joint audit context is hoger wanneer tenminste één auditor een Big 4-kantoor is. Audit fees zijn 38,5% (45,9%) hoger in geval van één (twee) Big 4-kantoren, maar het verschil tussen één (twee) Big 4-kantoren is niet statistisch significant.
Bianchi (2018)	Abnormal accruals	Regressieanalyse	Italië	2008-2011	Positieve associatie tussen auditkwaliteit en auditor's samenwerking (vanwege knowledge transfer).
Francis e.a. (2009)	Abnormal accruals	Regressieanalyse	Frankrijk (joint audit)	2003	De auditkwaliteit is afhankelijk van het type auditorpaar. Een auditorpaar met tenminste één Big 4-kantoor heeft een hogere auditkwaliteit dan een auditpaar zonder Big 4-kantoor. Een auditorpaar met twee Big 4-kantoren heeft een hogere auditkwaliteit dan een auditpaar met één Big 4-kantoor.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Gonthier-Besacier en Schatt (2007)	Audit fee	Regressieanalyse (127 observaties)	Frankrijk (joint audit)	2002	Audit fees zijn significant lager als het auditpaar uit twee Big 4-kantoren bestaat (mogelijk vanwege economies of scale and scope on audit services voor grotere kantoren).
Guo e.a. (2017)	Verschuiving in marktaandelen Consumentensurplus	Regressieanalyse	Frankrijk (joint audit), VK	2006-2012	Onder een joint audit regime winnen kleinere kantoren marktaandeel, echter alleen als een gelijke werkverdeling niet vereist is. Een joint audit regime gaat gepaard met een substantieel verlies in consumentensurplus (mogelijk vanwege het feit dat een bedrijf niet al het auditwerk aan zijn meest geprefereerde auditkantoor kan uitbesteden).
Haak e.a. (2018)	Abnormal accruals	Regressieanalyse	Frankrijk (joint audit)	2009-2012	Een meer gebalanceerde werkverdeling tussen de twee auditors vermindert de auditkwaliteit en verhoogt de audit fee.
Holm en Thinggaard (2014)	Audit fee	Regressieanalyse	Denemarken (switch in 2005 van verplicht joint audit regime naar vrijwillig joint audit regime)	2005-2006	Lagere audit fee (-16%) voor bedrijven die switchen naar single audit na de verplichte joint audit periode, echter alleen wanneer de joint audit een dominante auditkantoor had (met onderhandelingsmacht). Dit effect geldt alleen voor het eerste jaar.
Holm en Thinggaard (2018)	Abnormal accruals	Regressieanalyse Survey	Denemarken (switch in 2005	2005-2008	CFOs beoordelen de auditkwaliteit in een single audit door een Big 4-kantoor even

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

			van verplicht joint audit regime naar vrijwillig joint audit regime)		goed als in een joint audit met tenminste één Big 4-kantoor. Ook is er geen empirisch bewijs voor verschillen in auditkwaliteit.
Ittonen en Trønnes (2015)	Total accruals Abnormal accruals	Regressieanalyse (1.345 bedrijf/jaar-observaties)	Finland, Zweden (vrijwillig gebruik joint audit binnen een auditkantoor)	2005-2009	Bevindingen voor joint audits door partners van hetzelfde kantoor: - als beide partners zich op dezelfde locatie bevinden dan gaat een joint audit gepaard met een hogere auditkwaliteit maar niet met hogere audit fees; - als beide partners zich <u>niet</u> op dezelfde locatie bevinden dan gaat een joint audit gepaard met eenzelfde auditkwaliteit maar met een iets lagere audit fee.
Kermiche en Plot (2018)	Marktdynamiek	Markovian analysis Regressieanalyse	Frankrijk (joint audit)	1997-2009	Joint audit verkleint marktconcentratie op de lange termijn. Het is niet noodzakelijk op te leggen dat het auditorpaar gemengd is (Big 4 en niet-Big 4). De markt kiest vaak voor een gemengd paar uit eigen beweging.
Lesage e.a. (2012a)	Audit quality (proxied by abnormal accruals) Audit costs (proxied by audit fees or total fees)	Regressieanalyse (736 observaties)	Denemarken (switch in 2005 van verplicht joint audit regime naar	2005-2009	Geen significante relatie tussen joint audits en auditkwaliteit. Geen significante relatie tussen joint audits en total fees.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

			vrijwillig joint audit regime) Frankrijk (joint audit) Duitsland		Positief significante relatie tussen joint audits en audit fees. Audit fees in Frankrijk (joint audit) zijn 69% hoger dan in Duitsland (single audit).
Lesage e.a. (2012b)	Audit quality (proxied by abnormal accruals) Audit costs (proxied by audit fees or total fees)	Regressieanalyse	Denemarken (switch in 2005 van verplicht joint audit regime naar vrijwillig joint audit regime)	2002-2010	Geen significante relatie tussen joint audits en auditkwaliteit / auditkosten.
Lesage e.a. (2017)	Audit quality (proxied by abnormal accruals) Audit costs (proxied by audit fees)	Regressieanalyse	Denemarken (switch in 2005 van verplicht joint audit regime naar vrijwillig joint audit regime)	2002-2010	Geen significante relatie tussen joint audits en auditkwaliteit. Positief significante relatie tussen joint audits en audit fees. De hogere audit fee onder het joint audit regime daalt over de tijd. Big 4-concentratie is gestegen na switch van verplicht joint audit regime naar vrijwillig joint audit regime.
Lobo e.a. (2017)	Goodwill impairment Abnormal accruals	Regressieanalyse	Frankrijk (joint audit)	2006-2009	De auditkwaliteit is hoger bij een gemengd auditorpaar (Big 4 en niet-Big 4) dan bij een auditorpaar bestaande uit alleen Big 4-kantoren.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Marmousez (2009)	Reporting quality	Regressieanalyse	Frankrijk (joint audit)	2003	De auditkwaliteit is hoger bij een gemengd auditorpaar (Big 4 en niet-Big 4) dan bij een auditorpaar bestaande uit alleen Big 4-kantoren.
Ratzinger-Sakel e.a. (2013)	Divers	Literatuurstudie	Divers	Divers	Slechts beperkt empirisch bewijs dat joint audits de auditkwaliteit verhogen; er is meer bewijs dat joint audits tot additionele kosten leiden.
Thinggaard en Kiertzner (2008)	Audit fee	Regressieanalyse	Denemarken (verplichte joint audit)	2002	Joint audits waarbij beide auditors een significant aandeel in de audit hebben reduceren de audit fees vergeleken met audits waarbij één auditor dominant is, zij het alleen voor grotere bedrijven.
Velte (2017)	Divers	Literatuurstudie	Divers	Divers	Er is een tendens dat joint audits gepaard gaan met een hogere auditkwaliteit (waarbij de keuze van het auditorpaar van cruciaal belang is) en met een hogere audit fee.
Velte en Azibi (2015)	Abnormal accruals	Regressieanalyse (1.535 bedrijf/jaar-observaties)	Duitsland, Frankrijk	2008-2012	Geen significant verband tussen joint audits en auditkwaliteit. Positief significant verband tussen joint audits en audit fees.
Willekens e.a. (2019)	Divers	Literatuursamenvatting (paragraaf 3.4)	Divers	Divers	Joint audits gaan gepaard met hogere audit fees zonder noodzakelijkerwijs de auditkwaliteit te verbeteren. De auditkwaliteit is afhankelijk van het type auditorpaar (twee Big 4-kantoren of

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					Big 4 gecombineerd met een niet-Big 4 of twee niet-Big 4-kantoren).
Zerni e.a. (2012)	Audit quality (proxied by earnings conservatism, abnormal accruals, credit ratings, risk forecasts) Audit costs (proxied by audit fees)	Regressieanalyse (1.257 observaties)	Zweden	2001-2007	Significant positieve link tussen voluntary joint audits en auditkwaliteit. Significant positieve link tussen voluntary joint audits en audit fees.

Optie 15 (Begrenzen marktaandeel Big 4-accountantsorganisaties)

Referentie	Indicator	Onderzoeksmethode	Land	Periode	Belangrijkste bevindingen
Bae en Lee (2013)	Discretionary accruals and modified opinions Audit fees	Regressieanalyse 10.387 bedrijf/jaar-observaties met een Big 4 auditor 2.048 bedrijf/jaar-observaties met een niet-Big 4 auditor	VS	2007-2011	Auditkantoor grootte (gemeten aan de hand van continue indicatoren als opbrengsten, aantal kantoren, professionele personeelsbezetting) is positief geassocieerd met zowel auditkwaliteit (discretionary accruals/modified opinions) ¹⁷ als met audit fees. Conclusie blijft geldig ook wanneer alleen naar Big 4-kantoren wordt gekeken; dus de Big 4 kan niet als een homogene groep worden gezien.
Bandyopadhyay en Kao (2001)	Audit fees	Regressieanalyse o.b.v. een survey	Ontario (Canada)	1988-1995	Verhoogde concurrentie in de auditmarkt heeft voor de meeste gemeenten geleid tot lagere audit fees. Big 6-auditkantoren blijven een audit fee premium vragen relatief tot niet-Big 6-auditkantoren (mogelijk vanwege brand name reputatie) ook als de concurrentie toeneemt.

¹⁷ Dit is in overeenstemming met de theoretische predictie in DeAngelo, 1981, Auditor size and audit quality, *Journal of Accounting and Economics* 3 (3): 183-199.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Bandyopadhyay en Kao (2004)	Audit fees	Regressieanalyse	Ontario (Canada)	1995	Concentratie in de auditmarkt is positief geassocieerd met de niet-Big 6 audit fees maar is niet gerelateerd aan de Big 6 audit fees.
Boone e.a. (2010)	<p><u>Actual audit quality:</u></p> <p>(1) Auditor's propensity to issue a going concern audit report for distressed clients</p> <p>(2) Level of performance adjusted abnormal accruals</p> <p><u>Perceived audit quality by investors:</u></p> <p>(3) client-specific ex ante equity risk premium</p>	Regressieanalyse	VS	2003-2006	<p>Zwak bewijs dat Big 4-kantoren meer geneigd zijn een going concern auditrapport af te geven dan second-tier kantoren (Nrs. 5 & 6).</p> <p>Geen onderscheid voor wat betreft de tweede kwaliteitsindicator.</p> <p>Risicopremie is lager voor Big 4-klanten dan voor klanten van second-tier auditkantoren (dus auditkwaliteit wordt door investeerders hoger ingeschat).</p> <p>De algehele conclusie die getrokken wordt is dat er weinig verschil is voor wat betreft de <i>werkelijke</i> auditkwaliteit en een meer geprononceerd verschil voor wat betreft de <i>perceived</i> auditkwaliteit tussen de Big 4 aan de ene kant en Nrs. 5 & 6 aan de andere kant.</p>

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Boone e.a. (2012)	Earnings management: incentive to manage earnings to just meet or beat earnings benchmarks	Regressieanalyse	VS	2003-2009	Hogere concentratie in de auditmarkt is geassocieerd met lagere auditkwaliteit.
Carson e.a. (2012)	Audit fee premiums	Regressieanalyse (11.593 bedrijf/jaar-observaties)	Australië	1996-2007 Big 6- periode (1996–1998) Big 5- periode (1999–2001) Big 4- periode (2002–2007)	<p>Audit fee premium is significant hoger in de (latere) Big 5-/Big 4-periode dan in de (eerdere) Big 6-periode.</p> <p>De stijging in audit fee premium voor de grootste multinationale klanten in de Big 4-periode is echter kleiner dan voor andere klanten (mid-level en kleiner).</p> <p>Ook is de audit fee premium voor bedrijfstak-gespecialiseerde audit kantoren in de Big 4-periode relatief gedaald ten opzichte van de Big 6-periode.</p> <p>De audit fee korting voor klanten die tussen Big N-kantoren switchen is in de Big 5-/Big 4-periode verdwenen.</p> <p>De audit fee korting die Big N-kantoren bieden om niet-Big N-klanten aan te trekken is in de tijd (Big 6-periode → Big 5-/Big 4-periode) significant gestegen.</p> <p>De algehele conclusie die getrokken wordt is dat de audit fee premium die door Big N-</p>

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					klanten betaald worden in de tijd gestegen is (in lijn met de consolidatie in het aantal Big N-auditkantoren), echter de impact varieerde tussen klantsegmenten.
Cassell e.a. (2013)	Investor perceptions of financial reporting credibility	Regressieanalyse	VS	1994-2011	<p><u>Pre-Andersen (1994-2000)</u></p> <p>Financial reporting credibility van second-tier klanten was lager dan dat van Big 4-klanten en was niet onderscheidend van dat van andere niet-Big 4-klanten.</p> <p><u>Post-Andersen (2001-2011)</u></p> <p>Financial reporting credibility van second-tier klanten was hoger dan dat van andere niet-Big 4-klanten en was niet onderscheidend van dat van Big 4-klanten.</p>
Che e.a. (2019)	Audit quality (proxied by higher going-concern (GC) reporting accuracy, less use of modified opinions, less earnings management, and higher audit fees)	Regressieanalyse (analyse o.b.v. partner-auditee paren die gezamenlijk een overstap maken van een niet-Big 4-kantoor naar een Big 4-kantoor)	Noorwegen	2004-2012	<p>Big 4-kantoren leveren hogere auditkwaliteit dan niet-Big 4-kantoren.</p> <p>O.b.v. de empirische analyse worden er drie bronnen aangevoerd voor dit "Big 4-effect":</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Big 4-kantoren zijn in staat niet-Big 4-partners aan te trekken die bovengemiddeld presteren binnen de groep van niet-Big 4-partners; 2. enhanced learning activities (spending significantly more hours on continuing professional education);

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					3. stronger incentives / better monitoring (hetgeen de partners en de auditees disciplineren).
De Groot (2018)	Audit quality (1) abnormal working capital accruals (2) restatements (3) the type of audit opinion	Regressieanalyse	VS	2004-2014	Marktaandeeldynamiek in de auditmarkt heeft een positief effect op auditkwaliteit.
Dunn e.a. (2013)	Audit quality (restatements) Audit fees	Regressieanalyse	VS	2004-2011	Grotere gelijkheid van Big 4-marktaandelen (gemeten aan de hand van de Gini index) is geassocieerd met lagere audit fees en hogere auditkwaliteit.
Eshleman en Lawson (2017)	Audit fees Audit quality	Regressieanalyse	VS	2000-2013	Positieve associatie tussen concentratie in de auditmarkt en audit fees. Positieve associatie tussen concentratie in de auditmarkt en auditkwaliteit.
Feldman (2006)	Audit fees	Regressieanalyse	VS	2000-2002	Veranderingen in concentratie in de auditmarkt zijn significant gerelateerd aan veranderingen in audit fees.
Francis e.a. (2013)	Earnings (audit) quality	Regressieanalyse	42 landen	1999-2007	Er is een positieve associatie tussen earnings quality en het totale Big 4-marktaandeel in een land. Dus de kwaliteit van Big 4-audits is

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					<p>gemiddeld hoger wanneer de Big 4 relatief een groter marktaandeel in een land heeft.</p> <p>In landen waar er een grotere marktconcentratie in de Big 4-groep is, i.e. waar de marktaandeelverhoudingen in de Big 4 ongelijker zijn, laten klanten een lagere earnings (audit) quality zien.</p> <p>De algehele conclusie die in dit artikel getrokken wordt is dat toezichthouders zich niet zo zeer moeten bekommeren om het totale Big 4-marktaandeel, maar eerder om de eventuele dominantie van één of twee Big 4-kantoren.</p>
Gerakos and Syverson (2015)	Audit fees	Regressieanalyse	VS	2000-2010	Exit van een Big 4-auditor (i.e. hogere concentratie in de auditmarkt) is geassocieerd met hogere audit fees.
Huang e.a. (2016)	Audit quality (modified audit opinions) Audit fees	Regressieanalyse (12.334 bedrijf/jaar-observaties)	China	2001-2011	Significant positieve relatie tussen concentratie in de auditmarkt en audit fees. Concentratie in de auditmarkt verbetert auditkwaliteit indirect via hogere audit fees; dit positieve indirecte effect neutraliseert het negatieve directe effect van concentratie op auditkwaliteit. Het <i>overall</i> effect is insignificant.
Kallapur e.a. (2010)	Accruals quality	Regressieanalyse	VS	2000-2006	In tegenstelling tot Francis e.a. (2013): Lagere concurrentie in de auditmarkt hangt samen met een hogere auditkwaliteit. Dus hoe hoger

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					de marktconcentratie (gemeten aan de hand van de Herfindahl index), hoe hoger de auditkwaliteit.
Krishnan e.a. (2015)	Audit quality	Regressieanalyse (5.518 bedrijf/jaar-observaties)	China	2008-2011	Auditors met een groter netto vermogen zijn geassocieerd met een grotere prikkel om een modified opinion te geven, met een kleinere waarschijnlijkheid dat klanten financiële fraude plegen, met lagere income-increasing discretionary accruals en met een kleinere waarschijnlijkheid dat klanten small earnings rapporteren.
Lai (2013)	Going-concern modified audit opinions Discretionary accruals	Regressieanalyse	VS	2001-2002	Big 4-auditors geven eerder dan niet-Big 4-auditors going-concern opinions af aan grote klanten (i.c. ex-Andersen klanten) of beperken eerder het niveau van discretionary accruals van grote klanten (i.c. ex-Andersen klanten) relatief tot andere klanten, mogelijk vanwege het feit dat deze grote klanten in staat zijn meer invloed uit te oefenen dan andere klanten op niet-Big 4-auditors. Vanwege het feit dat Big 4- en niet-Big 4-auditors niet homogeen zijn in de verlening van auditdiensten komt het artikel tot de conclusie dat met het voorstel om de Big 4-concentratie op de auditmarkt te verminderen door niet-Big 4-kantoren een groter marktaandeel te geven omzichtig moet worden omgegaan.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Newton e.a. (2013)	Waarschijnlijkheid van een restatement	Regressieanalyse	VS	2000-2009	Significant positieve relatie tussen de waarschijnlijkheid van een restatement en concurrentie in de auditmarkt.
Pearson en Trompeter (1994)	Audit fees	Regressieanalyse	VS	1982-1986	Concentratie in de auditmarkt is negatief geassocieerd met prijsconcurrentie (i.e. audit fees).
Simunic (1980)	Audit fees	Regressieanalyse	VS	1976-1977	De mate van Big 8-concentratie in de auditmarkt is niet geassocieerd met audit fees.
Velte en Stiglbauer (2012)	Divers	Literatuurstudie (review van empirische resultaten van audit markt concentratie voor EU en niet-EU-lidstaten)	Divers	Divers	Algemene teneur van het artikel: EC hervormingen om concentratie in de auditmarkt te verminderen hebben niet tot een hogere auditkwaliteit geleid, wel tot hogere transactiekosten.

Optie 17 (Afschaffen verplichte kantoor-/partnerrotatie)

Referentie	Indicator	Onderzoeksmethode	Land	Periode	Belangrijkste bevindingen
Ball e.a. (2015)	Auditkwaliteit	Regressieanalyse	Australië	1999-2006	Negatieve associatie tussen de duur van de <i>tenure</i> tussen de leidende auditpartner en het management van de klant (<i>person-to-person relations</i>) en auditkwaliteit. Er is echter een positieve associatie als het <i>firm-to-firm relations</i> betreft. Verplichte <u>partnerrotatie</u> kan dus de auditkwaliteit doen toenemen, echter verplichte <u>kantoorrotatie</u> kan de auditkwaliteit doen afnemen.
Bedard en Johnstone (2010)	Level of planned effort (as a proxy for audit quality)	Regressieanalyse	VS	2002-2003	Auditkwaliteit (niveau van geplande inspanning) verschilt niet voor klanten met langere versus kortere tenure-partners.
Bratten e.a. (2019)	Financial reporting quality	Regressieanalyse	VS	2000-2012	<u>Bankensector</u> Positieve associatie tussen audit firm tenure en auditkwaliteit (mogelijk vanwege de opgebouwde klant-specifieke expertise); deze associatie is in bijzonder sterk voor banken die complex zijn. Resultaten ondersteunen geen verplichte kantoorrotatie voor grote complexe instituties (zoals banken).

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Cameran e.a. (2005)	Divers	Literatuurstudie	Divers	Divers	75% van de onderzochte empirische academische artikelen pleit tegen verplichte kantoorroulatie.
Cameran, Francis, Marra en Pettinicchio (2015)	Abnormal accruals Audit fee	Regressieanalyse (667 bedrijf/jaar-observaties)	Italië (verplichte kantoorroulatie sinds 1975)	2006-2009	Audit fees in het finale jaar van een tenure zijn 7% hoger dan normaal. Audit fees van inkomende auditors zijn 16% lager in het eerste jaar; in opvolgende jaren stijgt de fee zodanig dat het de initiële korting meer dan tenietdoet. Auditkwaliteit is lager in de eerste drie jaar na roulatie (t.o.v. de latere jaren in de auditor tenure); roulatie verslechtert dus auditkwaliteit. Dit artikel pleit dus tegen verplichte kantoorroulatie.
Cameran, Negri en Pettinicchio (2015)	Divers	Literatuurstudie	Divers	Divers	De empirische literatuur is niet eensluidend over de effecten van kantoor-/ partnerroulatie.
Cameran e.a. (2016)	Abnormal working capital accruals	Regressieanalyse (1.184 bedrijf/jaar-observaties)	Italië	1985-2004	Auditkwaliteit is hoger in de periode voorafgaand aan de verplichte roulatie waarin de auditor niet herbenoemd kan worden.
Carcello en Nagy (2004)	Fraudulent financial reporting	Regressieanalyse	VS	1990-2001	Significant positieve relatie tussen een korte auditor tenure en het aantal frauduleuze rapporten.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					<p>Geen significante relatie tussen een lange auditor tenure en fraude.</p> <p>Fraude is waarschijnlijker in de eerste drie jaar van de tenure.</p> <p>Verplichte roulatie kan dus negatieve effecten hebben op de auditkwaliteit.</p>
Carey and Simnett (2006)	Reporting quality (measured by 1. the auditor's propensity to issue a going-concern audit opinion for distressed companies, 2. the direction and amount of abnormal working capital accruals, and 3. just beating (missing) earnings benchmarks)	Regressieanalyse	Australië	1995	<p>Voluntary <u>partner</u> rotation regime:</p> <p>Long audit partner tenure gaat gepaard met een lagere auditkwaliteit, althans voor kwaliteitsmaatstaf 1 en 3; geen significant verband voor wat betreft kwaliteitsmaatstaf 2.</p>
Chen e.a. (2008)	Earnings quality (proxied by performance-adjusted discretionary accruals)	Regressieanalyse	Taiwan	1990-2001	<p>Positieve associatie tussen duur audit <u>partner</u> tenure en auditkwaliteit (in een periode waarin partnerroulatie vrijwillig was).</p>

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Chi en Huang (2005)	Discretionary accruals	Regressieanalyse	Taiwan	1998-2001	Voluntary <u>partner</u> rotation regime: Duur audit <u>partner</u> tenure / audit firm tenure tot 5 jaar gaat gepaard met een positieve impact op auditkwaliteit; tenure-duur van meer dan 5 jaar heeft een negatieve impact op auditkwaliteit.
Chi e.a. (2009)	Abnormal accruals	Regressieanalyse	Taiwan (Implementatie van een mandatory partner rotation)	2002-2004	Resultaten zijn consistent met Chen e.a. (2008).
Chi e.a. (2017)	Discretionary accruals Perceptions of audit quality	Regressieanalyse (5.797 bedrijf/jaar-observaties)	Taiwan	1990-2001	Audit partner client-specific experience vergroot auditkwaliteit en percepties van auditkwaliteit.
Chung (2004)	Discretionary accruals	Regressieanalyse	Zuid-Korea (vanaf 1990 verplichte kantoorrotatie)	1985-1995	Auditkwaliteit stijgt na ingang mandatory rotation regime. Dit impliceert dat de auditkwaliteit verbetert als de tenure-duur gelimiteerd wordt.
Corbella e.a. (2015)	Earnings management Audi fees	Regressieanalyse (1.583 bedrijf/jaar-observaties)	Italië (verplichte kantoorrotatie sinds 1975)	1998-2011	Auditkwaliteit verbetert na audit firm rotation voor bedrijven die zijn gecontroleerd door een niet-Big 4-accountantskantoor. Na audit firm rotation was het totale bedrag betaald aan auditor fees lager voor bedrijven die waren gecontroleerd door een Big 4-accountantskantoor en ongewijzigd voor

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					bedrijven die waren gecontroleerd door een niet-Big 4-accountantskantoor.
Copley en Doucet (1993)	Substandard audit quality	Regressieanalyse	VS	1985	Significant negatieve relatie tussen auditkwaliteit en tenure-duur; dit pleit voor verplichte kantoorrotatie.
Dao e.a. (2008)	Investor perceptions about audit quality (proxied by shareholder votes on auditor ratification)	Regressieanalyse	VS	2006	In de ogen van aandeelhouders wordt de auditkwaliteit negatief beïnvloed door long term auditor tenures.
Ewelt-Knauer e.a. (2012)	Divers	Literatuurstudie	Divers	Divers	Meeste studies geven geen significant effect of een negatief significant effect van rotatie op auditkwaliteit (vanwege de reductie in klantspecifieke expertise). Rotatie kan echter ook gunstige effecten genereren omdat in de ogen van de gebruikers van de financiële statements de auditor bij kortere tenures als onafhankelijker wordt gezien.
Fargher e.a. (2008)	Financial reporting	Regressieanalyse	Australië	1990-2004	Positief effect van audit <u>partner</u> rotations op auditkwaliteit in het eerste jaar van de nieuwe tenure. Negatief effect van audit <u>firm</u> rotations op auditkwaliteit in het eerste jaar van de nieuwe tenure.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Firth e.a. (2012)	Auditors' propensity to issue a modified audit opinion	Regressieanalyse	China	1997-2005	<p>Positief effect van mandatory audit <u>partner</u> rotation op auditkwaliteit, echter alleen voor bedrijven die zich in minder ontwikkelde regio's bevinden.</p> <p>Overeenkomstig (maar zwakker) bewijs voor voluntary audit <u>firm</u> rotation.</p> <p>Mandatory audit <u>firm</u> rotation en voluntary audit <u>partner</u> rotation hebben geen significant effect op auditkwaliteit.</p>
Garcia-Blandon en Argiles-Bosch (2017)	Discretionary accruals	Regressieanalyse	Spanje	2005-2011	<p>Geen significant verband tussen audit <u>firm</u> tenure en auditkwaliteit; hetzelfde geldt voor <u>partner</u> tenure en auditkwaliteit.</p> <p>Maximale auditkwaliteit wordt behaald wanneer middellange firm tenure met middellange partner tenure interacteert.</p>
Geiger en Raghunandan (2002)	Audit reporting failures	Regressieanalyse	VS	1996-1998	<p>Auditkwaliteit daalt als gevolg van verplichte kantoorrotatie.</p> <p>Er treden meer audit reporting failures op in het eerste jaar van de tenure.</p>
Ghosh en Moon (2005)	Investor perceptions of earnings quality	Regressieanalyse (35.826 bedrijf/jaar-observaties)	VS	1990-2000	<p>Positieve associatie tussen de duur van de auditor tenure en perceived auditkwaliteit.</p>
Gold e.a. (2012)	Earnings management (verschillende accrual measures)	Regressieanalyse (2.636 bedrijf/jaar-observaties)	Duitsland	1995-2010	<p>Geen significante relatie tussen <u>engagement partner</u> tenure en auditkwaliteit.</p> <p>Wel significant positieve relatie tussen <u>review partner</u> tenure en auditkwaliteit; <u>review</u></p>

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					<u>partner</u> roulatie gaat gepaard met een lagere auditkwaliteit.
González-Díaz e.a. (2015)	Likelihood that an auditor will issue a qualified opinion	Regressieanalyse	Spanje	2003-2010	Auditkwaliteit stijgt tot het vijfde jaar van de auditor tenure; vanaf het zesde jaar daalt de auditkwaliteit.
Hijink e.a. (2018)	Auditkwaliteit	Analyse van jaarstukken en een questionnaire	Nederland	2012-2016	Geen aanleiding om te concluderen dat kantoorroulatie tot meer onafhankelijke of kwalitatief betere wettelijke controles leidt. Gedurende laatstejaarscontroles is de kans op een positieve score op auditkwaliteit significant lager dan in overige jaren. Met name bij AEX-vennootschappen is de voor de eerstejaarscontrole in rekening gebrachte audit fee over het algemeen lager dan de voor het controlejaar daarvoor in rekening gebrachte audit fee. Die lagere audit fee is over het algemeen niet zichtbaar in jaren voor en na de eerstejaarscontrole.
Jenkins en Velury (2008)	Reporting of conservative earnings	Regressieanalyse (86.914 bedrijf/jaar-observaties)	VS	1980-2004	Positieve associatie tussen conservatisme in reported earnings en de duur van de auditor tenure. Stijging in conservatisme tussen korte termijn en middellange termijn audit firm tenure; geen verandering tussen middellange termijn en lange termijn audit firm tenure.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					Dit artikel pleit tegen verplichte kantoorroulatie.
Johnson e.a. (2002)	Financial reporting quality	Regressieanalyse (11.148 bedrijf/jaar-observaties)	VS	1986-1995	Positieve associatie tussen de duur van de auditor tenure en auditkwaliteit. Auditkwaliteit is lager in de beginjaren van een audit tenure. Resultaten pleiten tegen verplichte kantoorroulatie.
Kim e.a. (2015)	Going-concern audit opinions	Regressieanalyse (8.889 bedrijf/jaar-observaties)	Zuid-Korea	2006-2010	Verplichte kantoorroulatie resulteert in een hogere auditkwaliteit dan de vrijwillige kantoorwijziging.
Knechel en Vanstraelen (2007)	Likelihood of an auditor issuing a going concern audit opinions	Regressieanalyse	België	1992-1996	Geen overtuigend bewijs dat de auditkwaliteit toe- of afneemt met de duur van de auditor tenure.
Kwon e.a. (2014)	Audit quality (measured by abnormal discretionary accruals) Audit fees	Regressieanalyse	Zuid-Korea	2000-2009	Verplichte kantoorroulatie (2006-2010) in de Zuid-Koreaanse auditmarkt heeft niet geresulteerd in een significant hogere auditkwaliteit, daarentegen wel in significant hogere audit fees.
Lennox e.a. (2014)	Audit adjustments	Regressieanalyse (6.341 bedrijf/jaar-observaties)	China	2006-2010	Significant hogere frequentie van audit adjustments in het laatste jaar van de tenure voorafgaand aan de verplichte <u>partner</u> roulatie en in het eerste jaar van de tenure volgend op de verplichte <u>partner</u> roulatie.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

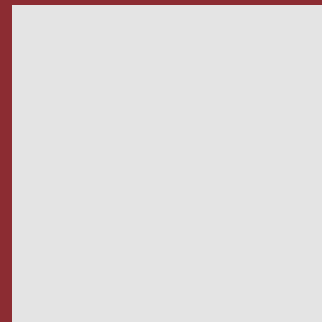
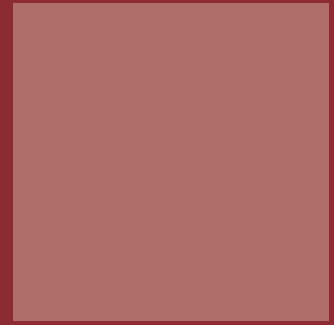
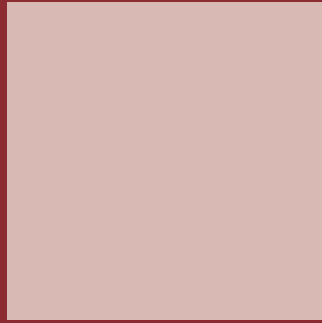
Li (2010)	Accrual-based measure of conservatism	Regressieanalyse	VS	1980-2004	<p>Significant <u>positieve</u> associatie tussen conservatism in reported earnings en de duur van de auditor–klantrelatie voor grote bedrijven of bedrijven die stevig worden gemonitord door hun auditors.</p> <p>Significant <u>negatieve</u> associatie tussen conservatism in reported earnings en de duur van de auditor–klantrelatie voor kleinere bedrijven of bedrijven die zwak worden gemonitord door hun auditors.</p> <p>Daarom vormen lange-termijn relaties tussen auditor en klant een grotere bedreiging voor de onafhankelijkheid van de auditor voor kleinere klanten die zwak worden gecontroleerd door hun auditors dan voor grotere klanten.</p>
Litt e.a. (2014)	Financial reporting quality	Regressieanalyse	VS	2000-2004	<p>Significant lagere financial reporting quality na een audit <u>partner</u> wijziging, in het bijzonder voor grote klanten. Ook lagere auditkwaliteit in de eerste twee jaar van de tenure (relatief ten aanzien van de laatste twee jaren).</p> <p>Dit effect is meer geprononceerd voor city-level non-industry specialist auditors en kleinere auditkantoren.</p>
Manry e.a. (2008)	Discretionary accruals	Regressieanalyse	VS	1999-2001	<p>Auditkwaliteit stijgt met de duur van de <u>partner</u> tenure, echter dit geldt alleen voor</p>

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

					relatief kleine klanten met een partner tenure van meer dan zeven jaar. Geen significante relatie voor grote klanten.
Myers e.a. (2003)	Discretionary accruals Current accruals	Regressieanalyse (42.302 bedrijf/jaar-observaties)	VS	1988-2000	Positieve associatie tussen de duur van de auditor tenure en auditkwaliteit. Hoe langer de auditor tenure is, hoe meer terughoudend auditors zijn om extreme managementbesluiten te accepteren.
Nagy (2005)	Discretionary accruals	Regressieanalyse	VS	2000-2003	Verplichte kantoorrotatie verbetert de auditkwaliteit als de onderhandelingsmacht van het gecontroleerde bedrijf klein is.
Ruiz-Barbadillo e.a. (2009)	Likelihood of auditors' issuing going-concern modified audit opinions	Regressieanalyse	Spanje Mandatory rotation period (1991-1994) Voluntary rotation period (1995-2000)	1991-2000	Geen significante verandering in auditkwaliteit tussen de periode van verplichte kantoorrotatie en de periode van vrijwillige kantoorrotatie. Resultaat pleit dus niet voor verplichte kantoorrotatie.
Stanley en DeZoort (2007)	Financial restatements	Regressieanalyse	VS	2000-2004	Auditkwaliteit stijgt met de duur van de audit tenure. Resultaat pleit dus niet voor verplichte kantoorrotatie.
Vanstraelen (2000)	"Unclean" audit reports	Regressieanalyse	België	1992-1996	Een langere auditor tenure gaat gepaard met een lagere auditkwaliteit.

Kwaliteitsverbeterende maatregelen in de accountancysector

Walker e.a. (2001)	Audit failures Failure rates = aantal failures / aantal audits	Regressieanalyse	VS	1980-1991	De meerderheid van de fouten vindt plaats in een long term tenure, maar de hoogste failure rates betreffen short term tenures. Failure risk stijgt in de eerste jaren en daalt daarna in long term tenures.
Wang e.a. (2015)	Absolute/income-increasing abnormal accruals	Regressieanalyse	China	1998-2009	Ervaring van de audit partner verhoogt de auditkwaliteit en de beleggers perceptie van auditkwaliteit. Dit resultaat pleit dus voor langere audit partner tenures.
Willekens e.a. (2019)	Divers	Literatuursamenvatting (paragraaf 3.3.2)	Divers	Divers	De meeste studies vinden geen steun voor het argument dat langere rolatieperioden verband houden met een lagere auditkwaliteit. Sommige studies rapporteren een lagere auditkwaliteit in de eerste jaren van de tenure.

Erasmus Universiteit Rotterdam
Burgemeester Oudlaan 50
3062 PA Rotterdam
www.ecri.nl

**Erasmus Competition
& Regulation institute**

